

Arbetsmiljö 1980–2017

Arbetsmiljö 1980–2017

Producent SCB Enheten för social välfärdsstatistik
Box 24 300, 104 51 Stockholm
010-479 40 00

Förfrågningar Anne Danielsen Rackner
010-479 40 00
ulfsilc@scb.se

Det är tillåtet att kopiera och på annat sätt mångfaldiga innehållet.
Om du citerar, var god uppge källan på följande sätt:
Källa: SCB, Arbetsmiljö 1980–2017
LEVNADSFÖRHÅLLANDEN 2018:3

Work environment 1980–2017

Producer Statistics Sweden, Social Welfare
Statistics Unit
Box 24 300, SE-104 51 Stockholm,
Sweden
+46 10-479 40 00

Enquiries Anne Danielsen Rackner
+46 10-479 40 00
ulfsilc@scb.se

It is permitted to copy and reproduce the contents in this publication.
When quoting, please state the source as follows:
Source: Statistics Sweden, Work environment 1980–2017
LIVING CONDITIONS 2018:3.

URN:NBN:SE:SCB-2018-LEBR1803_pdf

Denna publikation finns enbart i elektronisk form på www.scb.se
This publication is only available in electronic form on www.scb.se

Förord

Denna rapport ger en bred belysning av arbetsmiljöförhållanden på den svenska arbetsmarknaden. Rapporten baseras på uppgifter från Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC) åren 2016–17. I rapporten beskrivs skillnader i arbetsförhållanden mellan olika grupper, som kvinnor och män, yngre och äldre samt fast och tidsbegränsat anställda. Där det är möjligt görs även jämförelser över tid.

Rapporten har utarbetats av Anne Danielsen Rackner. Ingrid Persson och Charlotte Samuelsson har bidragit med värdefulla synpunkter.

SCB i december 2018

Petra Otterblad Olausson	Alexandra Kopf Axelman
Avdelningschef	Enhetschef
Avdelningen för befolkning och välfärd	Enheten för social välfärdsstatistik

Innehåll

Förord	2
Sammanfattning	6
1. Inledning	8
2. Arbete som huvudsaklig sysselsättning	10
Arbete som huvudsaklig sysselsättning.....	10
Gruppens sammansättning	12
Anställda och företagare, typ av anställning, skiftarbete, yrke och näringsgren	13
Arbete och hälsa	17
3. Psykosocial arbetsmiljö	18
Psykosocial arbetsmiljö 2016–17.....	18
Nöjd eller missnöjd med arbetet – en europeisk utblick.....	24
Psykosocial arbetsmiljö – utveckling över tid	25
Psykosocial arbetsmiljö och hälsa	28
4. Fysisk arbetsmiljö	30
Fysisk arbetsmiljö 2016–17	30
Fysisk arbetsmiljö – utveckling över tid	33
Fysisk arbetsmiljö och hälsa	36
5. Arbete och fritid	38
Arbete och fritid 2016–17.....	38
Arbete och fritid – utveckling över tid.....	43
Arbete, fritid och hälsa	44
6. Äldre på arbetsmarknaden	46
Arbete som huvudsaklig sysselsättning.....	46
Arbetsmiljö.....	49

Kort om statistiken	56
Statistikens ändamål och innehåll.....	56
Information om statistikens framställning.....	56
Information om statistikens kvalitet	57
Referenser	58
Bilagor	60
Bilaga 1: Definitioner av indikatorer	60
Bilaga 2: Beskrivning av redovisningsgrupper	62
In English	64
Summary	64

Sammanfattning

I denna rapport redovisas resultat baserade på de frågor om arbetsmiljö som ställdes i Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC) 2016–17. I de fall då det är möjligt görs även jämförelser över tid. Frågorna rör olika aspekter av arbetsmiljö, som fysisk och psykosocial arbetsmiljö samt arbete och fritid. Nedan ges en sammanfattning av resultaten för förvärvsarbetande i åldern 16–64 år. Sist finns även en sammanfattning för äldre förvärvsarbetande, i åldern 65–74 år.

Nästan hälften har ett psykiskt ansträngande arbete

Resultat från frågor om psykosocial arbetsmiljö visar att nästan hälften av de förvärvsarbetande i åldern 16–64 år tycker att deras arbete är psykiskt ansträngande. Samtidigt tycker nästan åtta av tio att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i sitt arbete. När det gäller fysisk arbetsmiljö visar resultaten bland annat att fyra av tio tycker att deras arbete är kroppsligt ansträngande, medan tre av tio tycker att deras arbete är alltför stillasittande. Resultat från frågor om arbete och fritid visar att en av fyra förvärvsarbetande varje vecka upplever svårigheter att förena arbete med familj och fritid, och nästan hälften har kontakt med arbetet på fritiden varje vecka.

Både positiva och negativa förändringar över tid

Jämförelse med resultat från 1980-talet visar både positiva och negativa förändringar. Till exempel har andelen som tycker att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet ökat över tid. Det är också en lägre andel nu än på 1980-talet som saknar inflytande över förläggningen av sin arbetstid. Samtidigt har andelen som tycker att arbetet är psykiskt ansträngande ökat bland kvinnor, och andelen som tycker att arbetet är enformigt har ökat något bland män.

Vanligare att män har kroppsligt ansträngande arbete

Arbetsmiljön ser till viss del olika ut för kvinnor och män. Till exempel är det vanligare att kvinnor har ett psykiskt ansträngande arbete, medan det är vanligare att män har ett kroppsligt ansträngande arbete. Kvinnor upplever i högre grad än män att de har svårt att koppla bort arbetet när de är lediga, och män har i högre grad än kvinnor kontakt med arbetet på fritiden.

Yngre lär sig nytt arbetet

Det finns också skillnader mellan yngre och äldre. Yngre tycker i högre grad än äldre att deras arbete är enformigt, men det är också en högre andel yngre än äldre som tycker att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet. Det är också vanligare att yngre har ett kroppsligt ansträngande arbete eller gör tunga lyft i arbetet.

Utrikes födda har oftare enformigt arbete

En tydlig skillnad mellan inrikes och utrikes födda gäller inflytande i arbetet. Utrikes födda har i högre grad än inrikes födda ett arbete där de saknar inflytande över planeringen av sitt arbete, över sitt eget arbetstempo och förläggningen av sin arbetstid. Det är också vanligare att utrikes födda har ett arbete de upplever som enformigt.

Olika arbetsmiljö för personer med olika utbildningsnivå

Arbetsmiljön ser också olika ut för personer med olika utbildningsnivå. Bland dem vars högsta avslutade utbildning är förgymnasial är det vanligare än bland övriga att sakna inflytande i arbetet och att uppleva arbetet som enformigt. Bland personer med eftergymnasial utbildning är det istället vanligare att ha ett psykiskt ansträngande arbete, ofta arbeta under tidspress samt att uppleva svårigheter att förena arbete och fritid. Personer med eftergymnasial utbildning upplever också i högre grad än andra att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet.

Företagare har kontakt med arbetet på fritiden

Företagare är överlag nöjdare med sitt arbete än anställda. Samtidigt upplever företagare i högre grad än anställda svårigheter att förena arbete med familj och fritid och svårigheter att koppla bort arbetet på fritiden. Det är också vanligare att företagare har kontakt med arbetet på fritiden.

Vanligare att tidsbegränsat anställda saknar inflytande

När det gäller fast och tidsbegränsat anställda är den tydligaste skillnaden att tidsbegränsat anställda i högre grad än fast anställda saknar inflytande i arbetet. Det är också vanligare att tidsbegränsat anställda har ett arbete de upplever som enformigt.

Skillnader i arbetsmiljö mellan olika yrkesgrupper

Resultaten visar även att det finns skillnader mellan olika yrkesgrupper. Bland dem som arbetar i chefsyrken och i yrken med krav på högskolekompetens är det vanligare än bland övriga att ofta arbeta under tidspress och att tycka att man har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet. Personer som arbetar inom chefsyrken hör också till den yrkesgrupp där det är vanligast att uppleva svårigheter när det gäller balans mellan arbetet och livet i övrigt. Bland personer som har yrken inom maskinell tillverkning och transport samt yrken som kräver kortare introduktion är det vanligare än bland övriga att sakna inflytande i arbetet och att uppleva arbetet som enformigt.

Arbetsmiljön ser olika ut inom olika näringsgrenar

Det finns också skillnader mellan personer som arbetar inom olika näringsgrenar. Psykiskt ansträngande arbete är vanligare inom till exempel vård och omsorg samt utbildning än inom andra näringsgrenar. Att uppleva sitt arbete som enformigt och att sakna inflytande i arbetet är vanligare inom transport samt hotell och restaurang. Kroppsligt ansträngande arbete är vanligare inom till exempel hotell och restaurang, jordbruk, skogsbruk och fiske samt byggverksamhet än inom andra näringsgrenar.

Äldre mer nöjda med sitt arbete

I rapporten redovisas även hur de äldre förvärvsarbetande, i åldern 65–74 år, har svarat på frågor om sin arbetsmiljö. Jämförelse med förvärvsarbetande i åldern 16–64 år visar att det är en högre andel äldre som är nöjda med sitt arbete och som tycker att de har stort inflytande över sin arbetssituation. Att ha ett kroppsligt eller psykiskt ansträngande arbete mindre vanligt bland de äldre. Det är också en lägre andel bland de äldre som har svårt att koppla bort arbetet på fritiden.

1. Inledning

SCB:s Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF/SILC) är en intervjuundersökning som har gjorts årligen i över fyrtio år. Undersökningen är uppbyggd kring ett antal områden som har betydelse för människors levnadsförhållanden, som till exempel ekonomi, sysselsättning, arbetsmiljö, fritid och hälsa. Syftet med denna rapport är att redovisa resultat från de frågor om arbetsmiljö som ställdes i undersökningen under åren 2016–17. För flera av indikatorerna finns även möjlighet att beskriva utvecklingen över tid, i vissa fall sedan början av 1980-talet.

Något om arbetsmiljö

Med arbetsmiljö avses förhållandena på en arbetsplats, till exempel fysiska och psykosociala förhållanden. Arbetsmiljön kan ha betydelse för välbefinnande och hälsa i både positiv och negativ bemärkelse. Forskning visar till exempel på starka samband mellan arbetstillfredsställelse och både psykisk och fysisk hälsa (Faragher, Cass & Cooper 2005, 111).

I arbetsmiljölagen finns det övergripande ramverket för svenska arbetsmiljöförhållanden. Syftet med lagen är att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet och att skapa en god arbetsmiljö. Enligt arbetsmiljölagen ska arbetsmiljön vara sund och säker. Arbetsgivaren ska sträva efter att ordna arbetet så att arbetstagaren själv kan påverka sin arbetsituation och att arbetet ger ett positivt utbyte i form av arbetstillfredsställelse, gemenskap och personlig utveckling (Tägtström 2018, 10–21).

Att mäta arbetsmiljö

I ULF/SILC ställs frågor om arbetsmiljö med syfte att ge en bred bild av arbetsförhållanden i Sverige. Frågorna rör olika områden som fysisk och psykosocial arbetsmiljö samt kopplingen mellan arbete och fritid. Arbetsmiljö kan mätas på olika sätt och med olika syften. I ULF/SILC ligger betoningen på intervjupersonens egen uppfattning om sina arbetsförhållanden. Till exempel när det gäller tunga lyft avser frågan om personen i sitt arbete behöver göra vad som för dem är tunga lyft. Här gäller alltså ingen specifik gräns i kilo, utan det är personens egen uppfattning som avses.

Vissa av arbetsmiljöindikatorerna i rapporten har långa tidsserier, en del har sin startpunkt i början av 1980-talet. Under den tid som har förflutit har det skett en hel del förändringar i arbetslivet. Till exempel har utbildningsnivån i befolkningen ökat och nya typer av arbeten har tillkommit medan andra har utgått. Dessa förändringar är något man måste bära med sig när man tolkar resultaten i rapporten. Ytterligare en faktor att ha i åtanke är att ökad kunskap och medvetenhet om arbetsmiljöns betydelse sannolikt också medför högre anspråksnivåer när det gäller förhållanden på arbetsplatser (Skjöld 2005, 52).

Officiell statistik

Undersökningarna av levnadsförhållanden utgör officiell statistik inom området levnadsförhållanden, där arbetsmiljö ingår som ett av flera delområden. Officiell statistik om arbetsmiljö redovisas även av Arbetsmiljöverket.

Rapportens upplägg

I rapporten redovisas resultat från frågor om arbetsmiljö för förvärvsarbetande. Jämförelser görs mellan olika grupper, som till exempel kvinnor och män, äldre och yngre samt personer med olika utbildningsnivå. Där det är möjligt görs även jämförelser över tid. I rapporten beskrivs också i vilken utsträckning olika hälsoaspekter, som värk, sömnbesvär och besvär av ångslan, oro eller ångest, förekommer inom olika grupper av förvärvsarbetande. I rapporttexten nämns enbart statistiskt säkerställda skillnader mellan grupper och över tid.

Huvuddelen av rapporten (kapitel 2-5) avser personer i åldern 16–64 år. Resultat för åldersgruppen 65–74 år redovisas i kapitel 6.

- I *kapitel 2* ges en kort beskrivning av den grupp rapporten handlar om, personer som har arbete som huvudsaklig sysselsättning.
- I *kapitel 3, 4 och 5* redovisas arbetsmiljöindikatorerna: Psykosocial arbetsmiljö, Fysisk arbetsmiljö samt Arbete och fritid.
- *Kapitel 6* handlar om Äldre på arbetsmarknaden. Där redovisas hur förvärvsarbetande i åldern 65–74 år har svarat på frågor om sin arbetsmiljö.
- I kapitlet *Kort om statistiken* beskrivs undersökningens upplägg och hur statistiken framställs. I de två *bilagorna* finns information om definitioner av indikatorer och redovisningsgrupper.

Till rapporten hör även en *tabellbilaga* som innehåller samtliga indikatorer och redovisningsgrupper med tillhörande konfidensintervall. Tabellbilagan finns tillgänglig i anslutning till rapporten på SCB:s webbplats (www.scb.se/ulf). En grundläggande redovisning av statistiken finns även i SCB:s [statistikdatabas](#).

2. Arbete som huvudsaklig sysselsättning

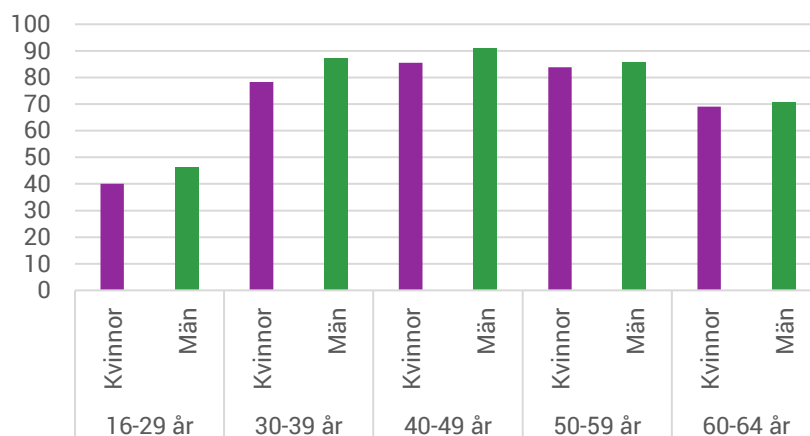
I detta kapitel ges en översiktlig beskrivning av den grupp rapporten handlar om, personer som har arbete som huvudsaklig sysselsättning. Beskrivningen avser personer i åldern 16–64 år. Resultat avseende åldersgruppen 65–74 år redovisas i kapitel 6.

Arbete som huvudsaklig sysselsättning

I Undersökningarna av levnadsförhållanden får intervjupersonerna svara på en fråga om vad man har för huvudsaklig sysselsättning – om man arbetar, studerar, är arbetslös, pensionerad eller något annat. I 2016–17 års undersökning hade 72 procent av befolkningen i åldern 16–64 år, motsvarande cirka 4,4 miljoner personer, arbete som huvudsaklig sysselsättning. Denna grupp benämns i rapporten förvärvsarbetande och består av både anställda och företagare.

Andelen förvärvsarbetande är något högre bland män än kvinnor, 74 jämfört med 70 procent. Åldersmässigt finns den högsta andelen bland personer i åldern 40–49 år, 88 procent, och den lägsta andelen bland dem i åldern 16–29 år, 43 procent.

Diagram 2.1
Andel förvärvsarbetande, fördelat efter kön och ålder. 2016–17. Procent.
Befolkningen 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Andelen förvärvsarbetande har minskat över tid, från 76 procent 1980–81 till 72 procent 2016–17. Det är framför allt bland män som andelen har minskat, från 84 till 74 procent. Bland kvinnor är andelen ungefär densamma nu som då. Utvecklingen över tid kan grovt delas in i två perioder. Under 1980-talet och en bit in på 1990-talet varierade andelen förvärvsarbetande mellan 75 och 79 procent. 1992–93 sjönk andelen till 71 procent och stabiliserade sig därefter på den lägre nivån.

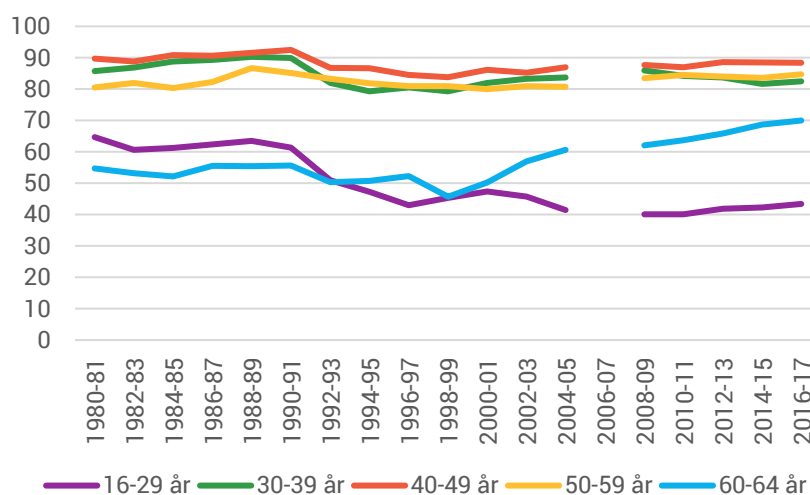
Diagram 2.2
Andel förvärvsarbetande, fördelat efter kön. 1980–2017. Procent.
 Befolkningen 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Gruppering efter ålder visar att andelen förvärvsarbetande har minskat bland yngre och ökat bland äldre. Bland personer i åldern 16–29 år har andelen minskat från 65 procent 1980–81 till 43 procent 2016–17. En viktig förklaring är att andelen unga som studerar har ökat över tid. Bland personer i åldern 60–64 år har andelen förvärvsarbetande istället ökat, framför allt bland kvinnor där andelen har gått från 43 procent i början av 1980-talet till 69 procent 2016–17.

Diagram 2.3
Andel förvärvsarbetande, fördelat efter ålder. 1980–2017. Procent.
 Befolkningen 16–64 år.

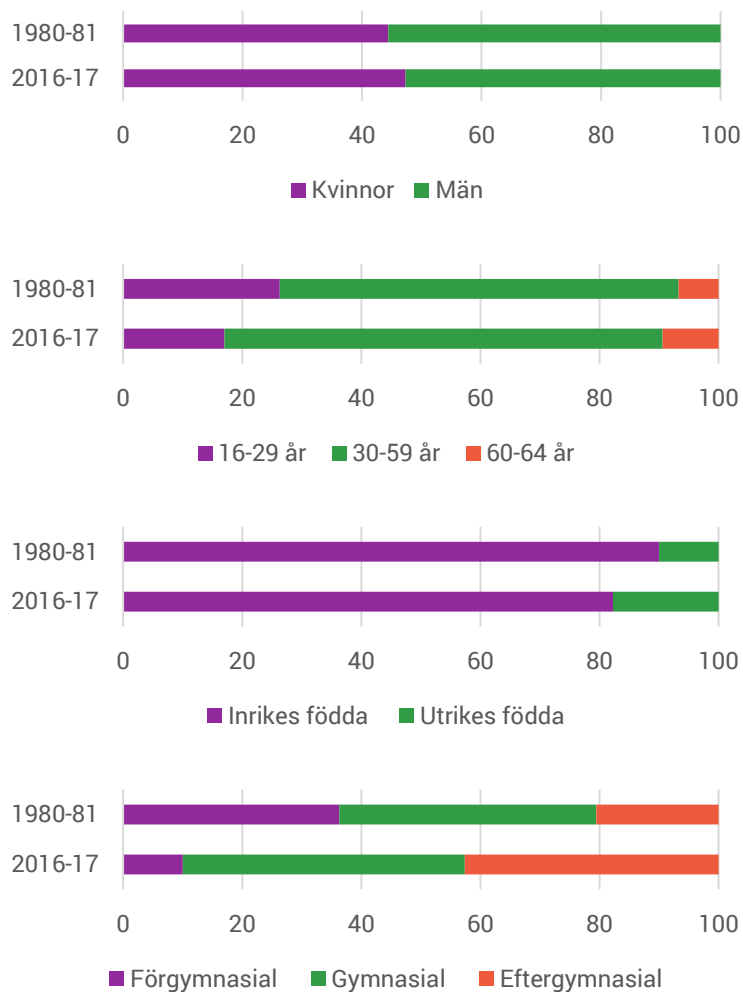

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Gruppens sammansättning

Vissa av tidsserierna i rapporten sträcker sig över en period om nästan 40 år. Under den tidsperioden har det skett förändringar i sammansättningen av gruppen förvärvsarbetande som man bör ha i åtanke när man tolkar resultaten. Till exempel har andelen kvinnor och utrikes födda ökat, medan andelen yngre och andelen med förgymnasial utbildning som högsta avslutade utbildning har minskat. Mellan 1980–81 och 2016–17 ökade andelen kvinnor bland förvärvsarbetande från 44 till 47 procent, och andelen utrikes födda bland förvärvsarbetande ökade från 10 till 17 procent. Under samma period minskade andelen yngre förvärvsarbetande (i åldern 16–29 år) från 26 till 17 procent, och andelen förvärvsarbetande med förgymnasial utbildning som sin högsta avslutade utbildning minskade från 36 till 10 procent.

Diagram 2.4
Förvärvsarbetande 16–64 år fördelat efter andel kvinnor och män, andel i olika åldersgrupper, andel inrikes och utrikes födda samt andel med olika utbildningsnivå. 1980–81 och 2016–17. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Anställda och företagare, typ av anställning, skiftarbete, yrke och näringsgren

De personer som har arbete som huvudsaklig sysselsättning får frågor om de är anställda eller företagare, vilken typ av anställning de har, om de arbetar skift, samt vilket yrke och vilken näringsgren de arbetar inom. Nedan ges en översiktlig beskrivning utifrån dessa frågor.

Anställda och företagare

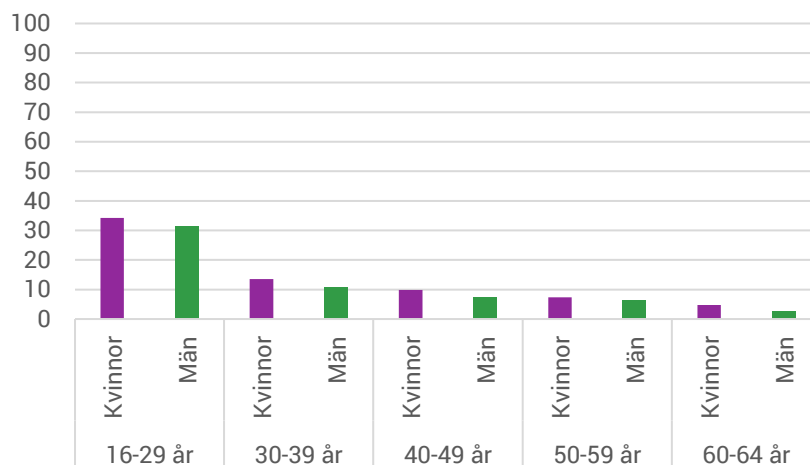
Nio av tio förvärvsarbetande i åldern 16–64 år är anställda och en av tio är företagare. Andelen anställda respektive företagare är ungefär densamma nu som den var 1980–81. Att vara företagare är något vanligare bland män och äldre än bland kvinnor och yngre.

Fast och tidsbegränsat anställda

De flesta anställda, 87 procent, har en tillsvidareanställning, i dagligt tal kallad fast anställning. Övriga anställda, 13 procent, har en tidsbegränsad anställning. En tidsbegränsad anställning gäller under en begränsad period och kan till exempel vara ett vikariat, en timanställning eller en provanställning.

Tidsbegränsade anställningar är vanligare bland yngre än äldre. 33 procent av de anställda i åldern 16–29 år har en tidsbegränsad anställning, jämfört med 12 procent av dem i åldern 30–39 år och 4 procent av dem i åldern 60–64 år. Resultaten visar ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan kvinnor och män.

Diagram 2.5
Andel tidsbegränsat anställda, fördelat efter kön och ålder. 2016–17. Procent.
Anställda 16–64 år.

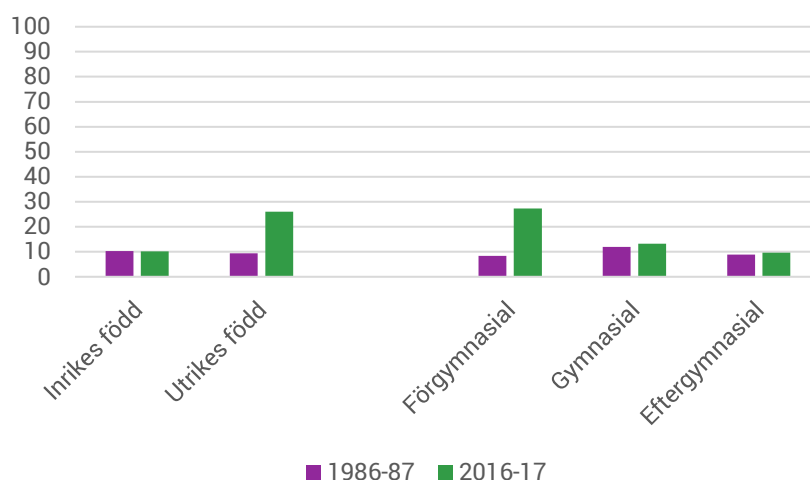

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Det är mer än dubbelt så vanligt att utrikes födda har en tidsbegränsad anställning än inrikes födda, 26 jämfört med 10 procent. Det är också mer än dubbelt så vanligt att personer med högst förgymnasial utbildning har en tidsbegränsad anställning än personer med gymnasial eller eftergymnasial utbildning, 27 jämfört med 11 procent.

Jämförelse över tid visar att andelen tidsbegränsat anställda har ökat från 10 procent 1986–87, då frågan om typ av anställning ställdes för första gången, till 13 procent 2016–17. Ökningen gäller framför allt utrikes födda och personer med förgymnasial utbildning. Bland utrikes födda ökade andelen tidsbegränsat anställda från 9 till 26 procent, och bland dem vars högsta avslutade utbildning är förgymnasial ökade andelen från 8 till 27 procent.

Diagram 2.6
Andel tidsbegränsat anställda, fördelat efter inrikes/utrikes född respektive utbildningsnivå. 1986–87 samt 2016–17. Procent.
 Anställda 16–64 år.

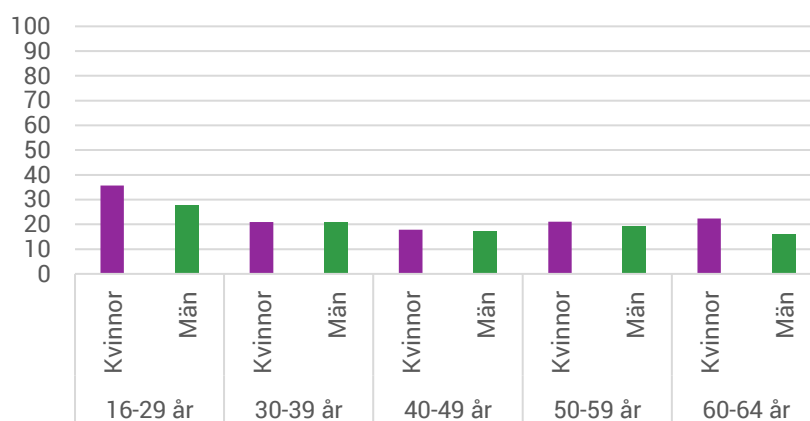

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Anställda som arbetar skift eller schema

22 procent av de anställda arbetar skift eller efter schema där arbetstiden är förlagd till olika tider på dygnet. Det är vanligare bland yngre än bland äldre. Bland anställda i åldern 16–29 år arbetar 31 procent skift eller schema, jämfört med ungefär 20 procent bland anställda som är 30 år eller äldre. Resultaten visar ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan kvinnor och män.

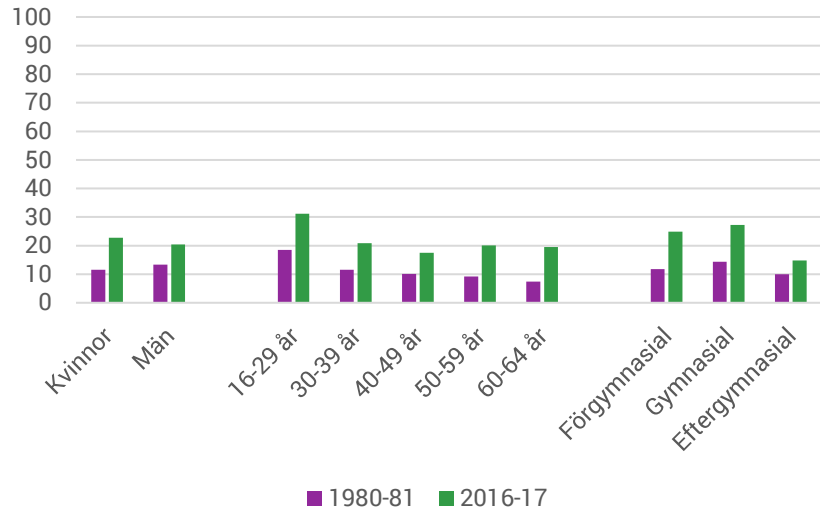
Diagram 2.7
Andel som arbetar skift eller schema, fördelat efter kön och ålder. 2016–17. Procent.
 Anställda 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Jämförelse över tid visar att andelen som arbetar skift eller schema har ökat från 13 procent 1980–81 till 22 procent 2016–17. Ökningen gäller både kvinnor och män, samtliga åldersgrupper och personer med olika utbildningsnivå.

Diagram 2.8
Andel som arbetar skift eller schema, fördelat efter kön, ålder respektive utbildningsnivå. 1980–81 samt 2016–17. Procent.
 Anställda 16–64 år.

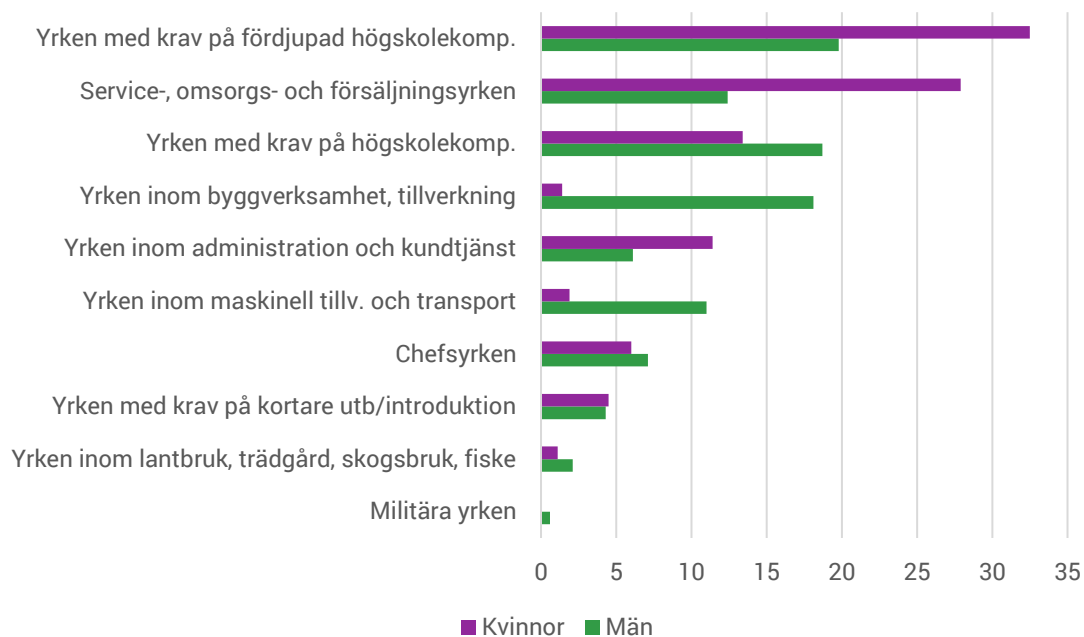

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Yrke och näringsgren

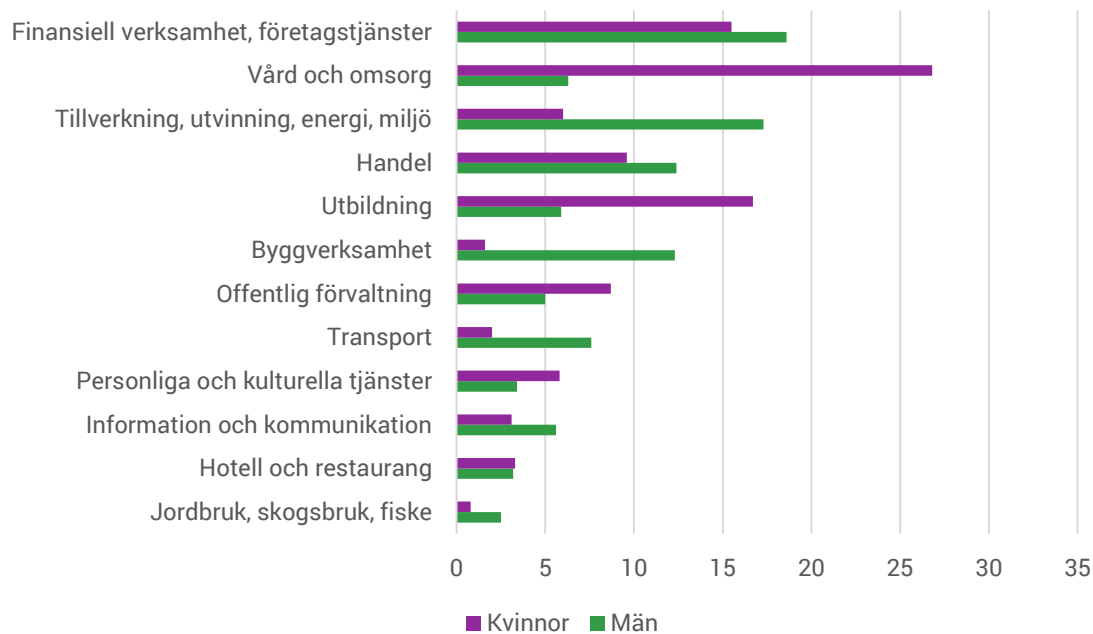
Redovisning efter yrke och näringsgren visar att kvinnor och män i stor utsträckning arbetar inom olika delar av arbetsmarknaden. Exempel på yrkesgrupper med en ojämn könsfördelning är service-, omsorgs- och försäljningsyrken, där andelen kvinnor är markant högre, samt yrken inom byggverksamhet och tillverkning där andelen män är markant högre. Exempel på näringsgrenar med en ojämn könsfördelning är vård och omsorg samt utbildning, där en högre andel kvinnor arbetar, och byggverksamhet samt tillverkning, utvinning, energi och miljö, där en högre andel män arbetar.

Diagram 2.9
Andel förvärvsarbetande kvinnor och män 16–64 år i olika yrkesgrupper (SSYK2012). 2016–17. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Diagram 2.10
Andel förvärvsarbetande kvinnor och män 16–64 år i olika näringsgrensgrupper (SNI2007). 2016–17. Procent.

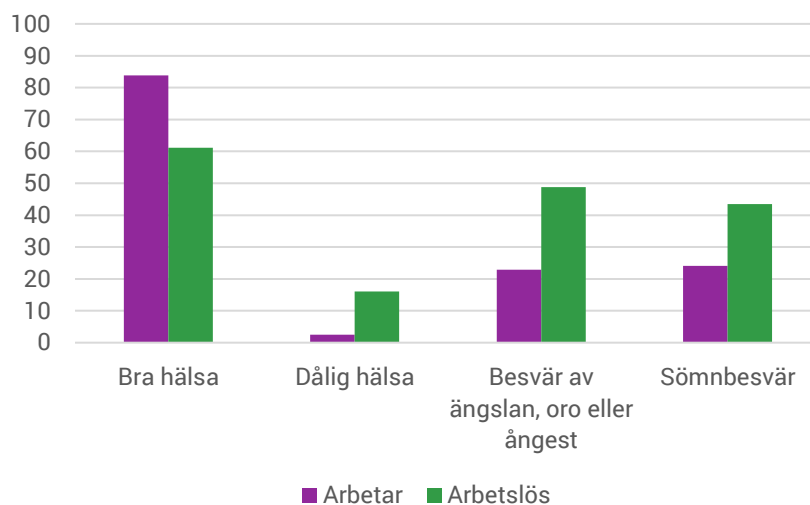
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Arbete och hälsa

Arbete och hälsa hänger tätt samman och sambandet är komplext. Exponering för riskfaktorer i arbetet kan påverka vår hälsa, samtidigt som hälsfaktorer kan påverka arbetsförmågan (Eurofound 2017, 109). Forskning visar dock att arbete generellt sett bidrar positivt till välbefinnande och hälsa jämfört med att vara arbetslös (Weman-Josefsson & Berggren 2013, 165–167). Att ha ett arbete kan ge både ekonomisk trygghet, personlig utveckling och ett socialt sammanhang.

Frågan om arbete och hälsa kan belysas utifrån ULF/SILC genom att jämföra hur förvärvsarbetande och arbetslösa har svarat på frågor om sin hälsa. Resultaten visar att de som arbetar överlag har en bättre hälsosituation än de som är arbetslösa. Det går inte att dra slutsatser om orsak och verkan utifrån dessa resultat, men det kan ändå vara relevant att beskriva skillnader mellan de två grupperna. Till exempel är det en högre andel förvärvsarbetande än arbetslösa som bedömer sin hälsa som bra, 84 jämfört med 61 procent. Andelen som bedömer sin hälsa som dålig är mer än fem gånger så hög bland arbetslösa än bland förvärvsarbetande, 16 jämfört med 3 procent. Även besvär av ängslan, oro eller ångest och sömnbesvär är vanligare bland arbetslösa än bland förvärvsarbetande.

Diagram 2.11
Andel som har bra respektive dålig hälsa, har besvär av ängslan, oro eller ångest respektive har sömnbesvär. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande respektive arbetslösa 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

3. Psykosocial arbetsmiljö

De psykosociala förhållandena på vår arbetsplats utgör en viktig del av vår arbetsmiljö. Exempel på faktorer som kännetecknar en god arbetsmiljö ur ett psykosocialt perspektiv är lagom arbetstempo och arbetsbelastning (Lindberg & Vingård 2012, 4), möjlighet att kontrollera den egna arbetssituationen (Theorell et al. 2012, 67), att ha möjlighet att lära och utvecklas i arbetet (Holmström & Ohlsson 2014, 57) samt goda relationer till arbetskamrater (Weman-Josefsson & Berggren 2013, 168). Brister inom dessa områden kan utgöra hälsorisker.

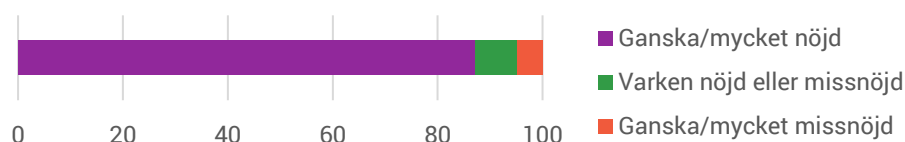
I detta kapitel redovisas resultat från de frågor om psykosocial arbetsmiljö som ställdes 2016–17. Där det är möjligt görs även en jämförelse över tid. I slutet av kapitlet finns en översiktlig redovisning av resultat gällande psykosocial arbetsmiljö och hälsa.

Merparten av de frågor som redovisas i kapitlet avser samtliga förvärvsarbetande, det vill säga både anställda och företagare. Vissa frågor har dock enbart ställts till anställda, det gäller frågorna om inflytande samt stöd och hjälp i arbetet.

Psykosocial arbetsmiljö 2016–17

Resultat från 2016–17 års undersökning visar att 87 procent av de förvärvsarbetande i åldern 16–64 år är ganska eller mycket nöjda med sitt nuvarande arbete, 8 procent är varken nöjda eller missnöjda och 5 procent är ganska eller mycket missnöjda.

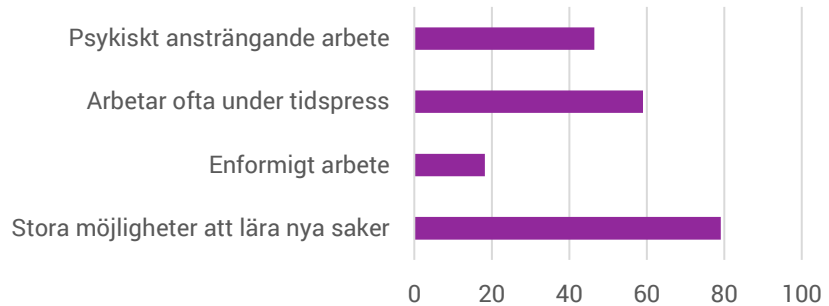
Diagram 3.1
Nöjd/missnöjd med nuvarande arbete. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Resultaten visar vidare att ungefär hälften tycker att deras arbete är psykiskt ansträngande, sex av tio arbetar ofta under tidspress, två av tio tycker att arbetet är enformigt, samtidigt som åtta av tio tycker att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet.

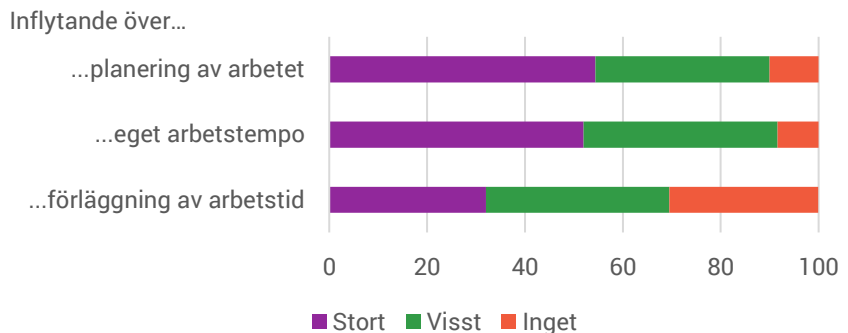
Diagram 3.2
Psykiskt ansträngande arbete, tidspress, enformigt arbete samt möjligheter att lära nytt.
2016–17. Procent.
 Förvärsarbetande 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

När det gäller inflytande i arbetet visar resultaten att de allra flesta anställda, ungefär nio av tio, tycker att de har visst eller stort inflytande över planeringen av sitt arbete och över sitt eget arbetstempo. Sju av tio tycker att de har visst eller stort inflytande över förläggningen av sin arbetstid. Å andra sidan tycker 10 procent av de anställda att de saknar inflytande över planeringen av sitt arbete, 8 procent saknar inflytande över sitt eget arbetstempo och 30 procent saknar inflytande över förläggningen av sin arbetstid.

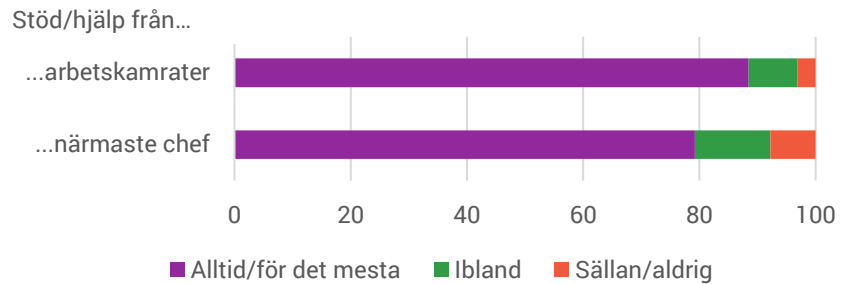
Diagram 3.3
Inflytande i arbetet. 2016–17. Procent.
 Anställda 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Resultat från frågor om stöd och hjälp visar att de allra flesta anställda, nio av tio, bedömer att de alltid eller för det mesta kan få stöd och hjälp från sina arbetskamrater, och åtta av tio bedömer att de alltid eller för det mesta kan få stöd och hjälp från sin närmaste chef. I den andra änden av skalan upplever 3 procent av de anställda att de sällan eller aldrig får stöd och hjälp från sina arbetskamrater, och 8 procent upplever att de sällan eller aldrig får stöd och hjälp från sin närmaste chef.

Diagram 3.4
Stöd och hjälp i arbetet. 2016–17. Procent.
 Anställda 16–64 år.

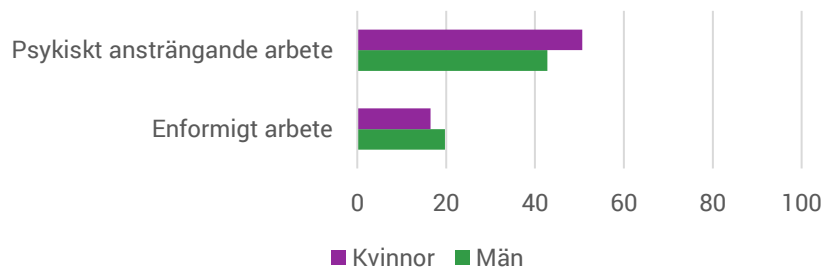
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Nedan redovisas skillnader mellan olika grupper, som kvinnor och män, personer med olika utbildningsnivå och personer som arbetar inom olika yrken och näringsgrenar.

Kvinnor och män

Resultaten från frågorna om den psykosociala arbetsmiljön visar endast ett fåtal statistiskt säkerställda skillnader mellan kvinnor och män. Det är till exempel vanligare att kvinnor har ett arbete de upplever som psykiskt ansträngande, 51 jämfört med 43 procent. Bland män är det istället något vanligare att ha ett arbete man upplever som enformigt, 20 procent av männen tycker så jämfört med 17 procent av kvinnorna.

Diagram 3.5
Psykosociala arbetsmiljöfaktorer, fördelat efter kön. 2016–17. Procent.
 Förvärsarbetande 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

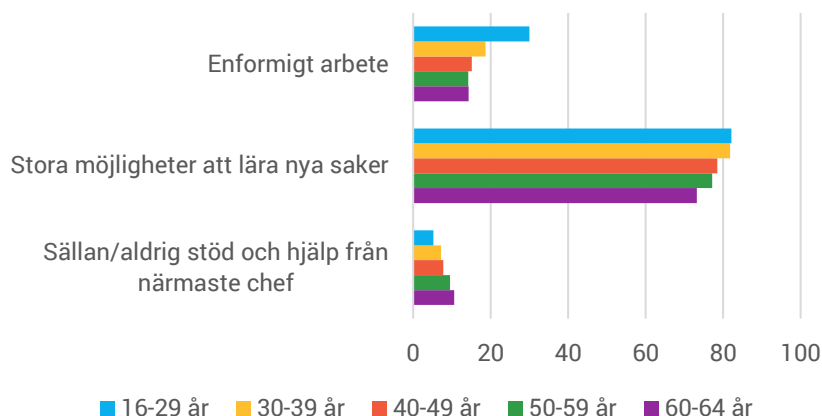
Yngre och äldre

Det finns även vissa skillnader mellan yngre och äldre. Det är till exempel mer än dubbelt så vanligt att yngre än äldre tycker att deras arbete är enformigt – 30 procent av de förvärsarbetande i åldern 16–29 år tycker att arbetet är enformigt, jämfört med 14 procent av dem i åldern 50–64 år. Samtidigt är det vanligare att yngre än äldre tycker att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet. Bland dem i åldern 16–39 år tycker 82 procent att de har stora möjligheter att lära nya saker i arbetet, jämfört med 73 procent bland dem i åldern 60–64 år.

Ytterligare en skillnad gäller stöd och hjälp i arbetet – att sakna stöd från sin närmaste chef är vanligare bland äldre. 10 procent av de anställda i åldern

50–64 år får sällan eller aldrig stöd och hjälp från sin närmaste chef, jämfört med 5 procent av dem i åldern 16–29 år.

Diagram 3.6
Psykosociala arbetsmiljöfaktorer, fördelat efter ålder. 2016–17. Procent.
 Förvärsarbetande 16–64 år respektive anställda 16–64 år.

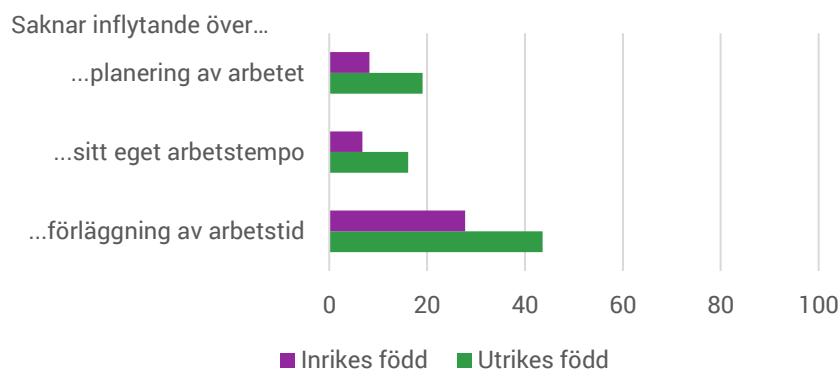

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Inrikes och utrikes födda

Den tydligaste skillnaden mellan inrikes och utrikes födda gäller inflytande i arbetet. Utrikes födda har i högre utsträckning än inrikes födda arbeten där man saknar inflytande över planeringen av sitt arbete, över sitt eget arbetstempo och förläggningen av sin arbetstid. Till exempel är det mer än dubbelt så vanligt att utrikes födda saknar inflytande över planeringen av sitt arbete, 19 jämfört med 8 procent. Samma mönster gäller inflytande över arbetstempot – 16 procent av utrikes födda saknar inflytande över sitt eget arbetstempo, jämfört med 7 procent bland inrikes födda.

Diagram 3.7
Psykosociala arbetsmiljöfaktorer, fördelat efter inrikes/utrikes född. 2016–17. Procent.
 Anställda 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

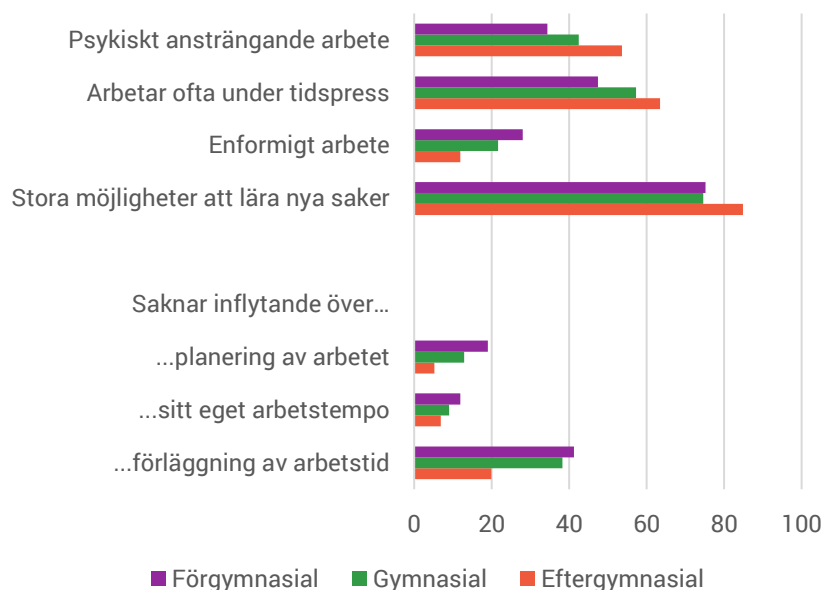
Det är också vanligare att utrikes födda har ett arbete de upplever som enformigt – 27 procent av utrikes födda tycker att deras arbete är enformigt, jämfört med 16 procent bland inrikes födda.

Utbildningsnivå

Den psykosociala arbetsmiljön ser också olika ut för personer med olika utbildningsnivå. Bland dem som har förgymnasial utbildning som sin högsta avslutade utbildning är det vanligare än bland övriga att sakna inflytande i arbetet. Till exempel är det mer än tre gånger vanligare att personer med förgymnasial utbildning saknar inflytande över planeringen av sitt arbete än personer med eftergymnasial utbildning, 19 jämfört med 5 procent. Det är också mer än dubbelt så vanligt att personer med förgymnasial utbildning upplever sitt arbete som enformigt än personer med eftergymnasial utbildning, 28 jämfört med 12 procent.

Bland dem som har en eftergymnasial utbildning är det istället vanligare att ha ett psykiskt ansträngande arbete och att ofta arbeta under tidspress. 54 procent av dem med eftergymnasial utbildning har ett psykiskt ansträngande arbete, jämfört med 34 procent bland dem med förgymnasial utbildning. 64 procent av dem med eftergymnasial utbildning arbetar ofta under tidspress, jämfört 47 procent bland dem med förgymnasial utbildning. Det är också vanligare att personer med eftergymnasial utbildning tycker att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet, 85 procent i den gruppen tycker så, jämfört med 75 procent bland dem med gymnasial eller förgymnasial utbildning.

Diagram 3.8
Psykosociala arbetsmiljöfaktorer, fördelat efter utbildningsnivå. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år respektive anställda 16–64 år.

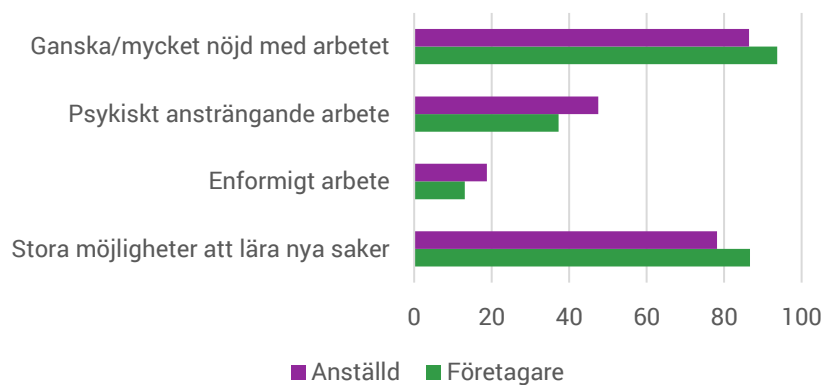
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Anställda och företagare

Även anställda och företagare har olika upplevelser av sin arbetsmiljö. Företagare är till exempel mer nöjda med sitt arbete – 94 procent av företagarna är ganska eller mycket nöjda med sitt nuvarande arbete, jämfört med 86 procent bland anställda. Det är också en högre andel företagare än anställda som tycker att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet, och det är en lägre

andel företagare som tycker att arbetet är psykiskt ansträngande eller enformigt.

Diagram 3.9
Psykosociala arbetsmiljöfaktorer, fördelat efter yrkesställning. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

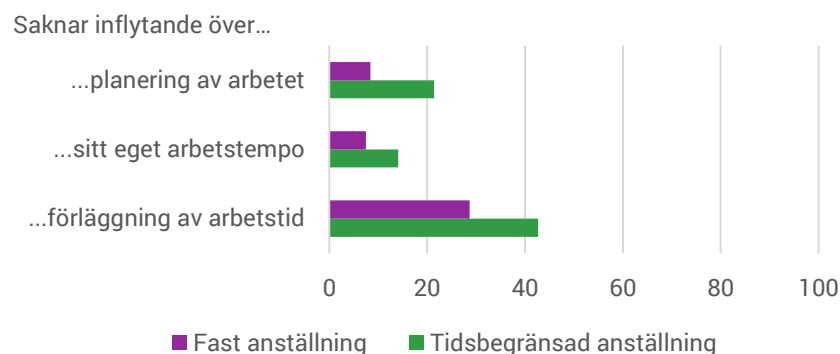

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Fast och tidsbegränsat anställda

När det gäller fast och tidsbegränsat anställda är den tydligaste skillnaden att tidsbegränsat anställda i högre grad än fast anställda saknar inflytande i arbetet. Till exempel är det mer än dubbelt så vanligt att tidsbegränsat anställda saknar inflytande över planeringen av sitt arbete, 21 jämfört med 8 procent. Ett liknande mönster gäller inflytande över arbetstempot – 14 procent av dem med tidsbegränsad anställning saknar inflytande över sitt eget arbetstempo, jämfört med 8 procent av dem med fast anställning.

Diagram 3.10
Psykosociala arbetsmiljöfaktorer, fördelat efter fast/tidsbegränsad anställning. 2016–17. Procent.
Anställda 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Det är också vanligare att tidsbegränsat anställda har ett arbete de uppfattar som enformigt – 32 procent av tidsbegränsat anställda tycker arbetet är enformigt, jämfört med 17 procent bland fast anställda.

Yrke

Det finns också skillnader mellan olika yrkesgrupper. Bland dem som har ett chefsyrke eller ett yrke med krav på högskolekompetens är det vanligare än bland övriga att ofta arbeta under tidspress och att tycka att man har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet. 70 procent av dem som har ett chefsyrke arbetar ofta under tidspress, liksom 64 procent av dem som har ett yrke med krav på högskolekompetens. Bland samtliga förvärvsarbetande är motsvarande andel 59 procent. Vidare tycker 93 procent av dem som har ett chefsyrke att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet, liksom 89 procent bland dem som har ett yrke med krav på högskolekompetens. Det kan jämföras med 79 procent bland samtliga förvärvsarbetande.

Näringsgren

Det finns också skillnader mellan personer som arbetar inom olika näringsgrenar. Att ha ett psykiskt ansträngande arbete är vanligare inom till exempel vård och omsorg samt utbildning. Där har 68 respektive 59 procent ett psykiskt ansträngande arbete, jämfört med 47 procent bland samtliga förvärvsarbetande.

Att sakna inflytande i arbetet är vanligare inom transportnäringen samt hotell och restaurang än inom andra näringsgrenar. Till exempel uppger 27 procent av dem som arbetar inom transport att de inte har något inflytande över planeringen av sitt arbete, liksom 20 procent av dem som arbetar inom hotell och restaurang. Motsvarande andel bland samtliga är 10 procent. I dessa grupper är det också vanligare än bland övriga att uppleva sitt arbete som enformigt. 37 procent av dem som arbetar inom transport tycker att arbetet är enformigt, liksom 31 procent av dem som arbetar inom hotell och restaurang. Det kan jämföras med 18 procent bland samtliga.

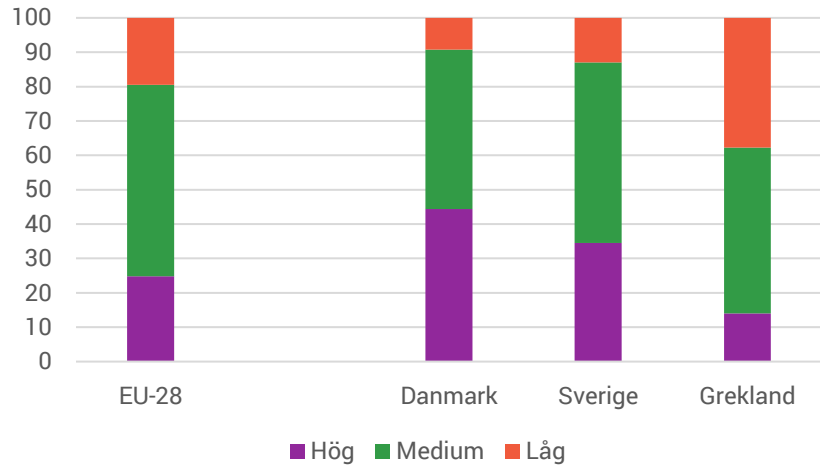
Nöjd eller missnöjd med arbetet – en europeisk utblick

Undersökningarna av levnadsförhållanden är integrerad med den europeiska undersökningen Statistics on Income and Living Conditions (SILC), vilket ger möjlighet att få ett internationellt perspektiv. Under 2013 ställdes frågor om subjektivt välbefinnande i SILC, där det bland annat ingick en fråga om hur nöjd man är med sitt arbete. Resultaten, som redovisas i publikationen Quality of life (Eurostat 2015a), visar att 25 procent av förvärvsarbetande européer är i hög grad nöjda med sitt arbete medan 19 procent är i låg grad nöjda med sitt arbete. Eurostats analys visar inga tydliga skillnader mellan kvinnor och män eller mellan olika åldersgrupper. Däremot finns skillnader gällande utbildningsnivå och yrkesställning. Personer med högre utbildning är mer nöjda med sitt arbete än personer med lägre utbildning, och företagare är mer nöjda med sitt arbete än anställda (Eurostat 2015a, 59–79).

Jämförelse mellan länder visar att de nordiska länderna tillsammans med Österrike och Schweiz har de högsta andelarna som är i hög grad nöjda med sitt arbete. I Sverige är 35 procent i hög grad nöjda med sitt arbete. Högst andel nöjda finns i Danmark, 44 procent, och lägst andel nöjda finns i Grekland, 14 procent (Eurostat, 2015b).

Diagram 3.11

Andel som är i hög/medium/låg grad nöjda med sitt arbete, fördelat efter EU-genomsnitt samt Danmark, Sverige och Grekland. 2013. Procent. Förvärsarbetande 16 år och äldre.

Källa: Eurostat, Statistics on Income and Living Conditions

Psykosocial arbetsmiljö – utveckling över tid

De flesta av frågorna om psykosocial arbetsmiljö har ställts vid flera tillfällen vilket möjliggör jämförelse över tid, ibland för en kortare period och i vissa fall tillbaka till början av 1980-talet. Utvecklingen över tid för dessa indikatorer beskrivs nedan.

Psykiskt ansträngande arbete

Andelen som tycker att deras arbete är psykiskt ansträngande har ökat från 39 procent 1980–81 till 47 procent 2016–17. Ökningen gäller framför allt kvinnor, där andelen har ökat från 39 till 51 procent. Bland dem som har en eftergymnasial utbildning har andelen som har ett psykiskt ansträngande arbete minskat från 61 till 54 procent sedan början av 1980-talet, men det är fortfarande vanligast bland dem med eftergymnasial utbildning.

Diagram 3.12

Andel som har ett psykiskt ansträngande arbete, fördelat efter kön. 1980–2017. Procent. Förvärsarbetande 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

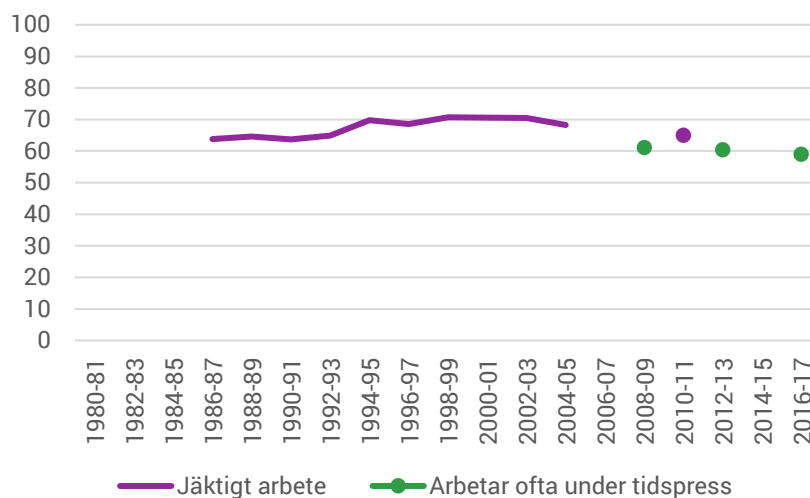
Tidspress och jäkt

Frågan om man ofta arbetar under tidspress har ställts vid tre tillfällen, 2008–09, 2012–13 och 2016–17. Under den relativt korta tid som har förflutit har andelen varit ungefär densamma – ungefär sex av tio arbetar ofta under tidspress.

Tidigare har det ställts en liknande fråga på samma tema. Frågan löd ”Är ditt arbete jäktigt?” och den senaste gången frågan ställdes, 2010–11, hade 65 procent av de förvärvsarbetande ett jäktigt arbete. Andelen har varierat något över tid, men jämfört med 1986–87 då frågan ställdes för första gången visar resultaten ingen statistiskt säkerställd förändring.

En jämförelse av resultaten för de båda frågorna visar att andelen som tycker att arbetet är jäktigt är något högre än andelen som ofta arbetar under tidspress, men de två frågevarianterna verkar i huvudsak fånga in samma grupp och mönstret är likartat när det gäller skillnader mellan grupper. Till exempel är både jäkt och tidspress mindre vanligt bland äldre och mer vanligt bland dem som har en eftergymnasial utbildning.

Diagram 3.13
Andel som har ett jäktigt arbete respektive ofta arbetar under tidspress. 1986–2011 respektive 2008–2017. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Enformigt arbete

Andelen som tycker att deras arbete är enformigt har varierat något över tid men jämfört med 1986–87, då frågan ställdes för första gången, visar resultaten 2016–17 ingen statistiskt säkerställd skillnad på totalnivå. För vissa undergrupper har det dock skett en förändring över tid. Bland män har andelen ökat från 16 till 20 procent och bland yngre har den ökat från 23 till 30 procent. Den har också ökat bland dem som har gymnasial eller eftergymnasial utbildning, men enformigt arbete är fortfarande vanligast bland dem med förgymnasial utbildning. Bland personer med tidsbegränsad anställning har andelen med enformigt arbete ökat från 21 till 32 procent, medan den bland fast anställda var ungefär 17 procent både nu och i mitten av 1980-talet.

Diagram 3.14
Andel som har ett enformigt arbete, fördelat efter kön. 1986–2017. Procent.
 Förvärsarbetande 16–64 år.

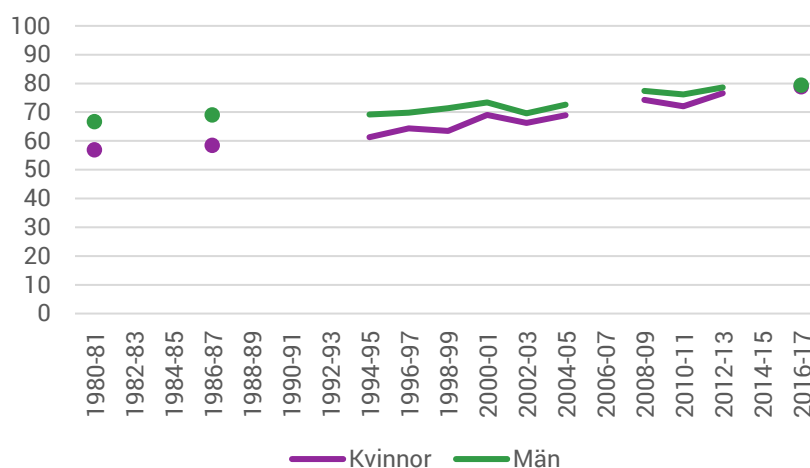

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Lära nytt i arbetet

Andelen som tycker att man har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet har ökat från 62 procent 1980–81 till 79 procent 2016–17. Ökningen gäller både kvinnor och män och samtliga åldersgrupper, men den har varit störst bland kvinnor och äldre. Till exempel har andelen kvinnor i åldern 60–64 år som tycker att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet fördubblats sedan början av 1980-talet, från 36 till 72 procent.

Diagram 3.15
Andel som tycker att de har stora möjligheter att lära nya saker i sitt arbete, fördelat efter kön. 1980–2017. Procent.
 Förvärsarbetande 16–64 år.

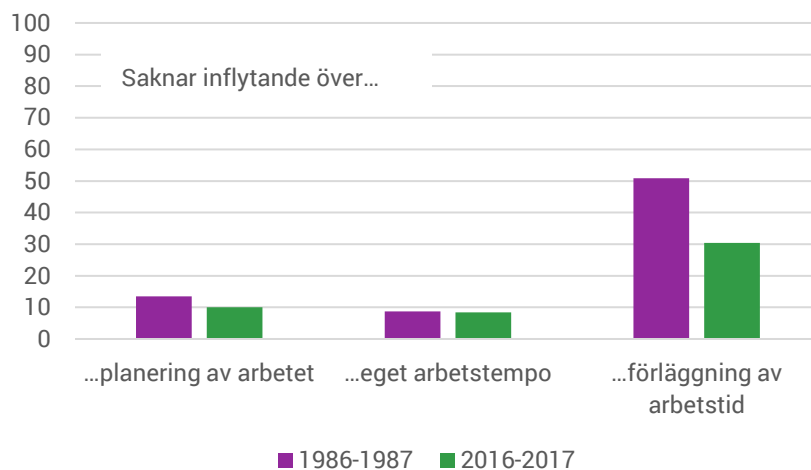
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Inflytande i arbetet

Andelen som saknar inflytande i sitt arbete har minskat över tid, och den mest markanta förändringen gäller inflytande över förläggning av arbetstid. Sedan 1986–87, då frågorna om inflytande i arbetet ställdes för första gången, har

andelen som saknar inflytande över förläggningen av sin arbetstid minskat från 51 till 30 procent. Även andelen som saknar inflytande över planeringen av sitt arbete har minskat, från 14 till 10 procent. När det gäller brist på inflytande över sitt eget arbetstempo är andelen ungefär densamma nu som då, 8–9 procent.

Diagram 3.16
Andel som saknar inflytande i arbetet. 1986–1987 samt 2016–17. Procent.
 Anställda 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Stöd och hjälp i arbetet

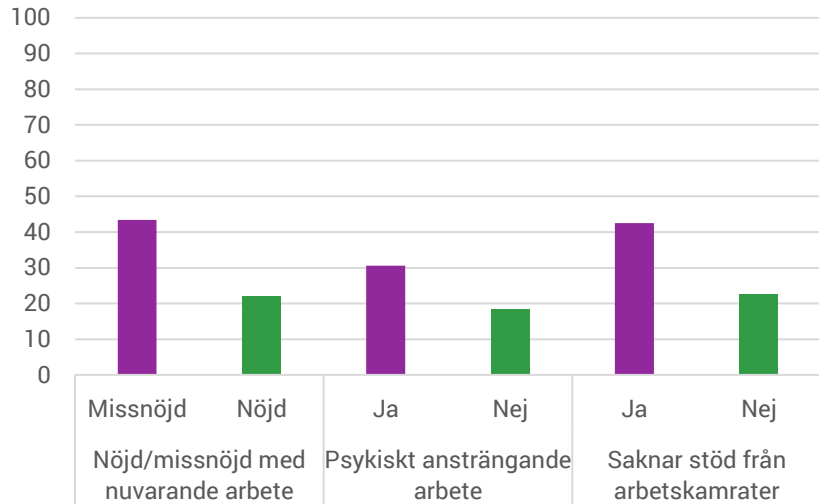
Frågorna om man vid behov kan få stöd och hjälp från sina arbetskamrater respektive närmaste chef har ställts vid tre tillfällen: 2002–03, 2010–11 samt 2016–17. Jämförelse mellan den första och den senaste mätningen visar ingen statistiskt säkerställd förändring.

Psykosocial arbetsmiljö och hälsa

En jämförelse av de förvärvsarbetandes svar på frågor om sin arbetsmiljö med deras svar på frågor om sin hälsa visar att de som utsätts för olika negativa psykosociala faktorer i arbetet ur vissa aspekter har en sämre hälsosituation än övriga förvärvsarbetande. Även om det inte går att dra slutsatser om orsakssamband utifrån dessa resultat kan det ändå vara relevant att beskriva skillnader mellan olika grupper.

Sömnbesvär är till exempel nästan dubbelt så vanligt bland dem som är missnöjda med sitt arbete än bland dem som är nöjda, 43 jämfört med 22 procent. Bland dem som har ett psykiskt ansträngande arbete har 31 procent sömnbesvär, jämfört med 18 procent bland övriga förvärvsarbetande. Besvär med sömnen är också nästan dubbelt så vanligt bland dem som saknar stöd från sina arbetskamrater än bland övriga förvärvsarbetande, 43 jämfört med 23 procent.

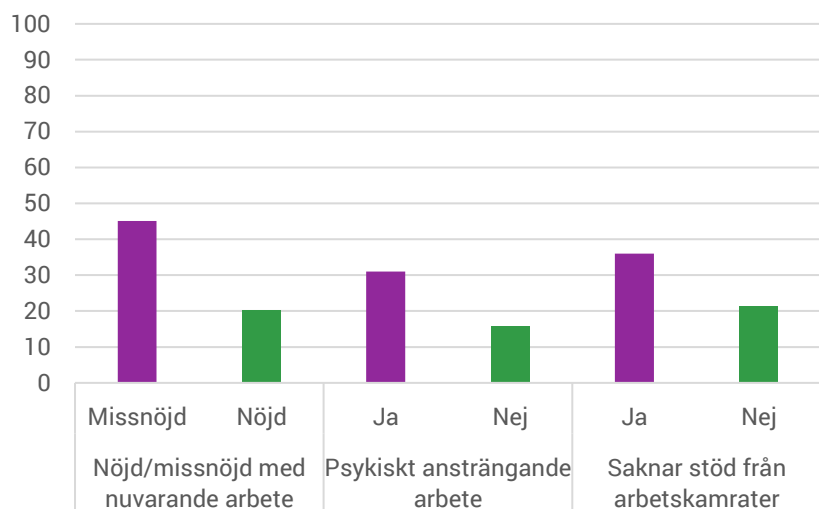
Diagram 3.17
Andel som har sömnbesvär, fördelat efter olika psykosociala arbetsmiljöfaktorer. 2016–17. Procent.
 Förvärvsarbetande 16–64 år respektive anställda 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Även besvär av ängslan, oro eller ångest är mer än dubbelt så vanligt bland dem som är missnöjda med sitt arbete än bland dem som är nöjda, 45 jämfört med 20 procent. Bland dem som har ett psykiskt ansträngande arbete har 31 procent besvär av ängslan, oro eller ångest, jämfört med 16 procent bland övriga förvärvsarbetande. Bland dem som saknar stöd från arbetskamrater har 36 procent besvär av ängslan, oro eller ångest, jämfört med 21 procent bland övriga förvärvsarbetande.

Diagram 3.18
Andel som har besvär av ängslan, oro eller ångest, fördelat efter olika psykosociala arbetsmiljöfaktorer. 2016–17. Procent.
 Förvärvsarbetande respektive anställda 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

4. Fysisk arbetsmiljö

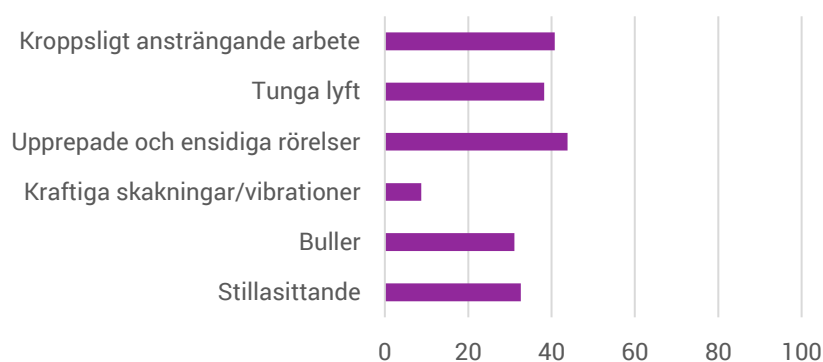
De fysiska förhållandena på arbetsplatsen utgör en viktig del av arbetsmiljön och kan kopplas till hälsorisker. Till exempel kan tunga lyft ge belastningsskador, och upprepade och ensidiga arbetsrörelser kan ge förslitningsskador. Buller kan leda till hörselnedsättning, och vibrationer kan påverka balanssinnet och ge upphov till cirkulationsrubbingar i armar och händer (Zanderin et al. 2011, 96–120). Även brist på fysisk aktivitet, stillasittande, kan ha en negativ inverkan på hälsan (Lindberg & Vingård 2012, 11).

I detta kapitel redovisas resultat från de frågor om fysisk arbetsmiljö som ställdes 2016–17. Där det är möjligt görs även en jämförelse över tid. I slutet av kapitlet finns en översiktlig redovisning av resultat gällande fysisk arbetsmiljö och hälsa.

Fysisk arbetsmiljö 2016–17

Resultat från 2016–17 års undersökning visar att fyra av tio förvärvsarbetande i åldern 16–64 år tycker att deras arbete är kroppsligt ansträngande. Ungefär lika många har ett arbete som innebär att de behöver göra tunga lyft, eller har ett arbete som innebär mycket upprepade och ensidiga arbetsrörelser. En av tio utsätts för kraftiga skakningar eller vibrationer i arbetet och tre av tio tycker att det är bullrigt på arbetsplatsen. Det är också tre av tio som tycker att deras arbete är alltför stillasittande.

Diagram 4.1
Fysiska arbetsmiljöfaktorer. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

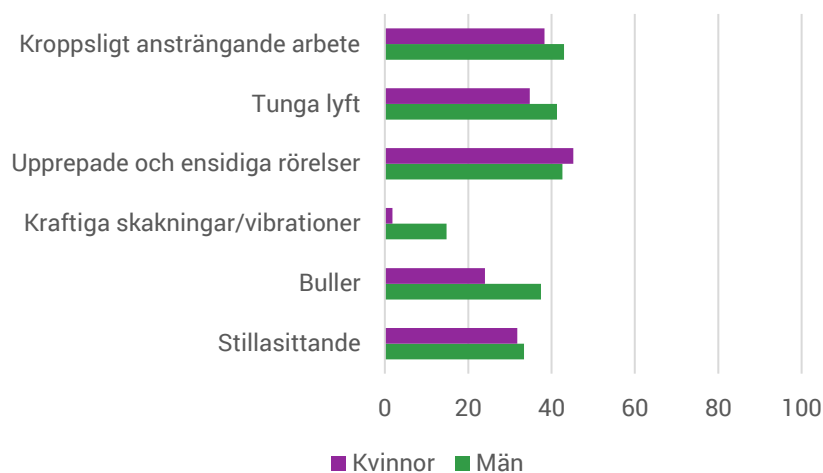
Nedan redovisas skillnader mellan olika grupper, som kvinnor och män, personer med olika utbildningsnivå och personer som arbetar inom olika näringsgrenar.

Kvinnor och män

Att utsättas för olika fysiska faktorer i arbetet är vanligare bland män än kvinnor. Till exempel tycker 43 procent av männen att deras arbete är kroppsligt ansträngande, jämfört med 38 procent av kvinnorna. Även tunga lyft, kraftiga skakningar eller vibrationer samt buller på arbetsplatsen är vanligare bland män

än kvinnor. När det gäller arbeten som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser samt stillasittande arbete visar resultaten ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan kvinnor och män.

Diagram 4.2
Fysiska arbetsmiljöfaktorer, fördelat efter kön. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

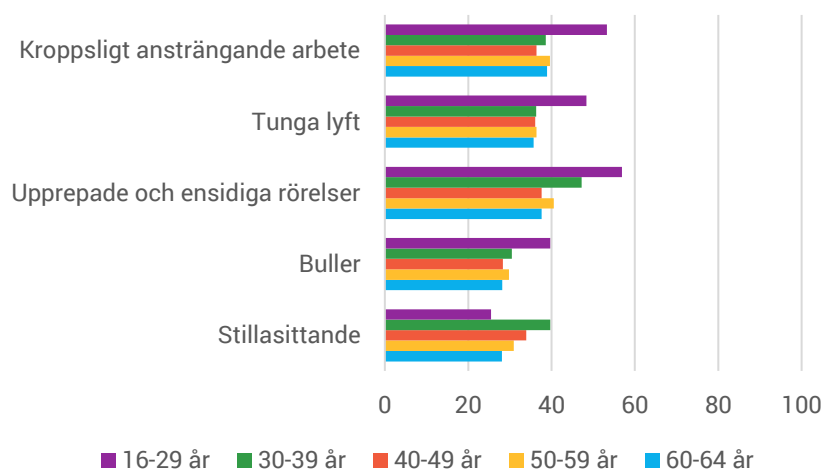

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Yngre och äldre

Det är vanligare att yngre än äldre utsätts för olika fysiska faktorer i arbetet. Till exempel har drygt hälften av de förvärvsarbetande i åldern 16–29 år ett kroppsligt ansträngande arbete, jämfört med ungefär fyra av tio bland förvärvsarbetande som är 30 år eller äldre. Även tunga lyft, upprepade och ensidiga rörelser och bullrig arbetsplats är vanligare bland dem i åldern 16–29 år än bland övriga. Att ha ett arbete som är alltför stillasittande är däremot vanligast bland dem i åldern 30–39 år.

Diagram 4.3
Fysiska arbetsmiljöfaktorer, fördelat efter ålder. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

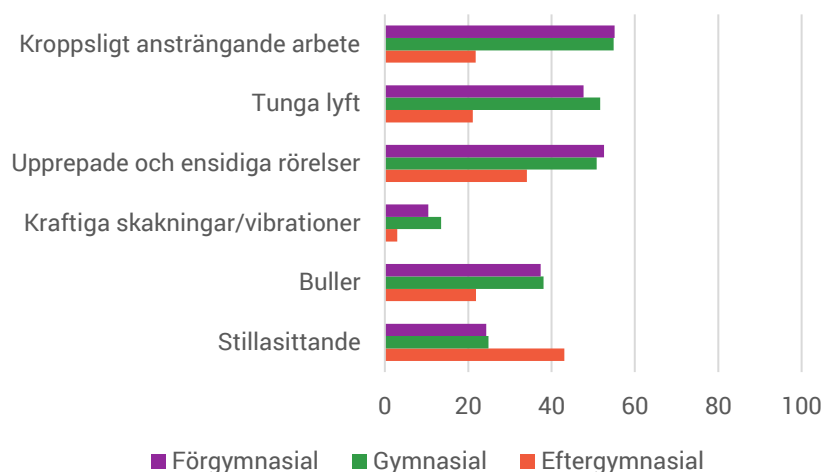

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Utbildningsnivå

Det finns även skillnader mellan personer med olika utbildningsnivå – de som har förgymnasial eller gymnasial utbildning som sin högsta avslutade utbildning är mer utsatta för olika fysiska faktorer i arbetsmiljön än de som har en eftergymnasial utbildning. Till exempel tycker över hälften av dem med förgymnasial eller gymnasial utbildning att deras arbete är kroppsligt ansträngande, jämfört med drygt 20 procent av dem med eftergymnasial utbildning. Även tunga lyft, upprepade och ensidiga rörelser, kraftiga skakningar eller vibrationer samt bullrig arbetsplats är vanligare bland dem med förgymnasial eller gymnasial utbildning. Endast när det gäller stillasittande arbete är andelen högre bland dem med eftergymnasial utbildning.

Diagram 4.4
Fysiska arbetsmiljöfaktorer, fördelat efter utbildningsnivå. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

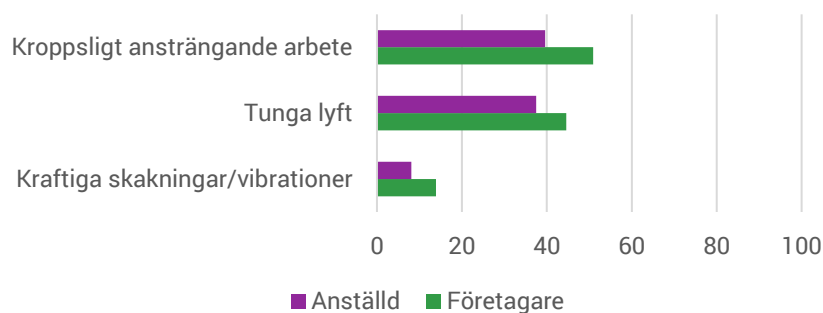

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Anställda och företagare

Vissa av de fysiska arbetsmiljöfaktorerna är vanligare bland företagare än bland anställda. Det är till exempel en högre andel företagare än anställda som har ett kroppsligt ansträngande arbete, 51 jämfört med 40 procent. Det är också en högre andel företagare som gör tunga lyft i arbetet eller utsätts för kraftiga skakningar eller vibrationer i arbetet.

Diagram 4.5
Fysiska arbetsmiljöfaktorer, fördelat efter yrkesställning. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Näringsgren

Den fysiska arbetsmiljön ser olika ut för personer som arbetar inom olika näringsgrenar. Utifrån de frågor om fysisk arbetsmiljö som ställs i ULF/SILC är det de som arbetar i byggbranschen, inom jordbruk, skogsbruk och fiske samt inom hotell och restaurang som är mest utsatta. Till exempel har 80 procent av dem som arbetar inom hotell och restaurang ett kroppsligt ansträngande arbete, liksom 75 procent av dem som arbetar inom jordbruk, skogsbruk eller fiske, och 67 procent av dem som arbetar inom byggverksamhet. Bland samtliga förvärvsarbetande är motsvarande andel 41 procent.

När det gäller stillasittande arbete ser mönstret annorlunda ut. Det är vanligast bland dem som arbetar inom information och kommunikation, 72 procent. Andra näringsgrenar där stillasittande arbete är vanligare än genomsnittet är offentlig förvaltning, transport samt finansiell verksamhet och företagstjänster. I de branscherna har ungefär hälften ett stillasittande arbete, jämfört med 33 procent bland samtliga förvärvsarbetande.

Fysisk arbetsmiljö – utveckling över tid

Fyra av frågorna om fysisk arbetsmiljö har ställts under en längre tid, det gäller frågorna om upprepade och ensidiga rörelser, skakningar och vibrationer, buller samt stillasittande. Utvecklingen över tid för dessa indikatorer beskrivs nedan. Dessutom redovisas indikatorn ”tungt lyft”, där frågan har haft olika formulering över tid.

Tunga lyft i arbetet

Frågan om tunga lyft har ställts i undersökningen sedan början av 1980-talet. Från och med 2008 har den dock en något annan formulering än tidigare. Den äldre versionen av frågan lød ”Kräver ditt arbete tunga lyft?” medan den nyare versionen lyder ”Behöver du lyfta tungt i ditt arbete?”. Resultaten indikerar att den ändrade formuleringen kan ha lett till ett tidsseriebrott. Under perioden 1980–2005 låg andelen som gör tunga lyft i arbetet hela tiden över 40 procent. 2008 och framåt är andelen något lägre: 38 procent.

Diagram 4.6
Andel som gör tunga lyft i arbetet, fördelat efter kön. 1980–2017. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Frågan om tunga lyft har tidigare analyserats i en artikel på temat mätteknik i SCB:s tidskrift Valfärd (Skjöld 2010). I artikeln konstateras att en ändrad nivå i en indikator kan bero på flera faktorer, som en ändrad frågeformulering eller en faktisk förändring i det som mäts. När det gäller tunga lyft görs bedömningen att det är mer troligt att den ändrade nivån har att göra med den ändrade frågeformuleringen än att det skulle ha inträffat en faktisk förändring av omfattningen av tunga lyft under en så kort period som ett par år. I artikeln förs resonemang kring hur respondenterna kan tänkas uppfatta de två frågorna. Den äldre varianten, "Kräver ditt arbete...", kan uppfattas som att det gäller de allmänna förhållandena på arbetsplatsen och inte nödvändigtvis något som gäller respondenten själv. Formuleringen "Behöver du lyfta..." uppfattas däremot som gällande respondenten själv och därmed svarar en något lägre andel "ja". Värt att notera är dock att skillnaden i resultat inte är dramatisk – de två frågevarianterna fångar i huvudsak in samma grupp och mönstret är detsamma när det gäller skillnader mellan olika grupper, till exempel att tunga lyft är vanligare bland män, yngre och bland personer med förgymnasial eller gymnasial utbildning.

Upprepade och ensidiga rörelser i arbetet

Sedan början av 1980-talet har andelen som har ett arbete som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser ökat något, från 40 till 44 procent. Ökningen gäller framför allt män, där andelen har gått från 36 till 43 procent. Bland kvinnor var andelen 45 procent både då och nu.

Diagram 4.7

Andel som har ett arbete som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser, fördelat efter kön. 1980–2017. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Gruppering efter ålder visar att ökningen framför allt har skett bland yngre. Bland förvärvsarbetande i åldern 16–29 år har andelen som har ett arbete som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser ökat från 45 till 57 procent, och bland dem i åldern 30–39 år har andelen ökat från 36 till 47 procent. Bland dem som är 40 år eller äldre är andelen ungefär densamma nu som då.

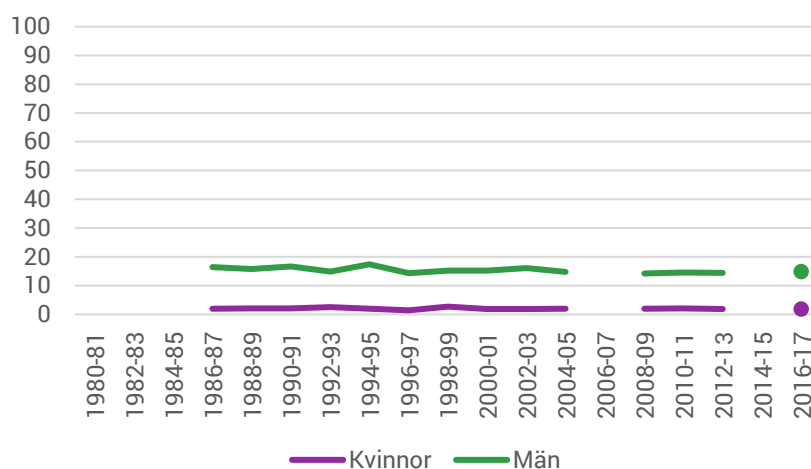
Gruppering efter utbildningsnivå visar att den största ökningen har skett bland personer med eftergymnasial utbildning. Där har andelen som har ett arbete som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser mer än fördubblats, från

16 procent i början av 1980-talet till 34 procent i den senaste mätningen. Även bland personer med gymnasial utbildning har andelen ökat, från 41 till 51 procent. Bland personer med förgymnasial utbildning är andelen densamma nu som då, ungefär hälften har ett arbete som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser.

Skakningar eller vibrationer i arbetet

Ungefär en av tio utsätts för kraftiga skakningar eller vibrationer i arbetet och andelen är ungefär densamma nu som i mitten av 1980-talet.

Diagram 4.8
Andel som utsätts för kraftiga skakningar eller vibrationer i arbetet, fördelat efter kön. 1986–2017. Procent.
Förvärsarbetande 16–64 år.

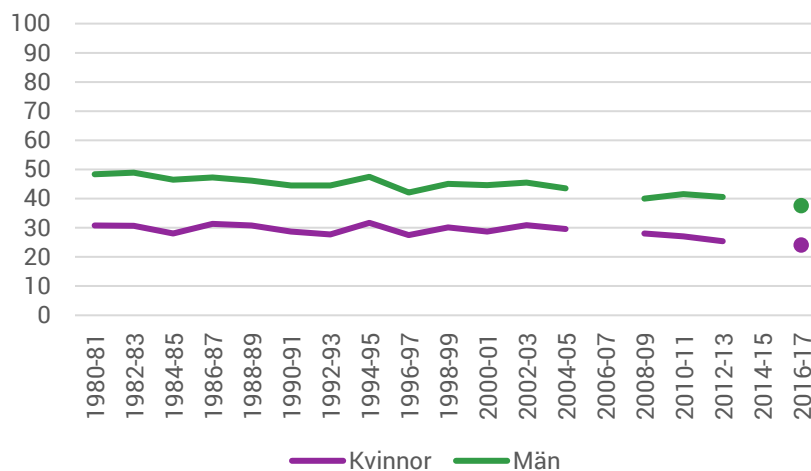

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Buller i arbetet

Andelen som har en bullrig arbetsplats har sedan början av 1980-talet minskat från 41 till 31 procent. Minskningen gäller både kvinnor och män.

Diagram 4.9
Andel som har en bullrig arbetsplats, fördelat efter kön. 1980–2017. Procent.
Förvärsarbetande 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

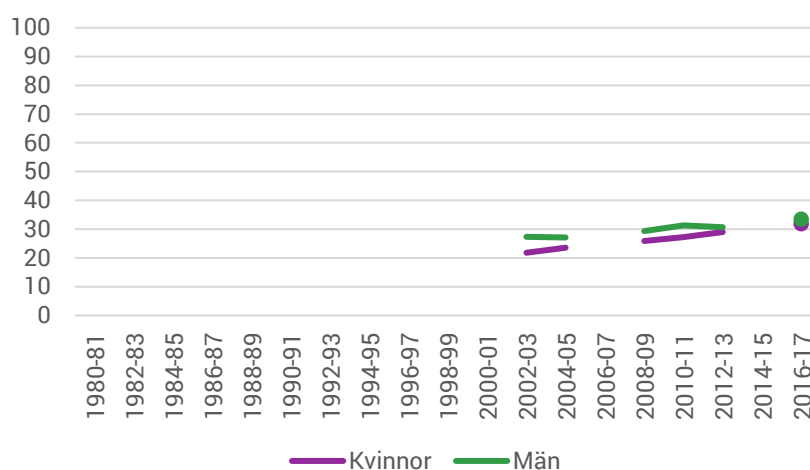
Bland personer med förgymnasial utbildning har andelen som har en bullrig arbetsplats minskat från 47 till 37 procent, och bland dem med eftergymnasial utbildning har andelen minskat från 28 till 22 procent. Bland dem med gymnasial utbildning visar resultaten ingen statistiskt säkerställd förändring.

Stillasittande arbete

Frågan om man tycker att ens arbete är alltför stillasittande ställdes för första gången 2002–03. Då hade 25 procent av de förvärvsarbetande i åldern 16–64 år ett stillasittande arbete. 2016–17 hade andelen ökat till 33 procent. Ökningen gäller både kvinnor och män, samtliga åldersgrupper från 30 år och uppåt och personer med olika utbildningsnivå.

2002–03 var det en högre andel män än kvinnor som hade ett stillasittande arbete. Sedan dess har andelen ökat mer bland kvinnor än bland män, och vid den senaste mätningen visade resultaten inte längre någon statistiskt säkerställd skillnad mellan kvinnor och män.

Diagram 4.10
Andel som tycker att deras arbete är alltför stillasittande, fördelat efter kön. 2002–2017. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

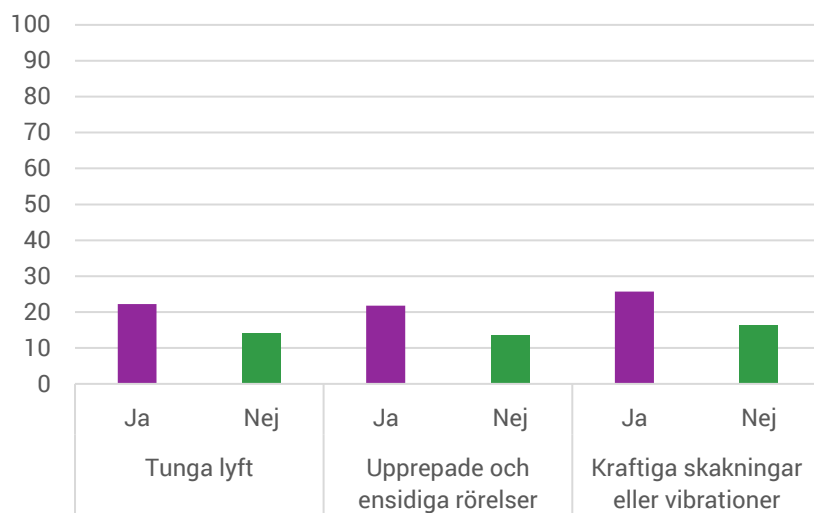

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Fysisk arbetsmiljö och hälsa

En jämförelse av de förvärvsarbetandes svar på frågor om sin arbetsmiljö med deras svar på frågor om sin hälsa visar att de som utsätts för olika negativa fysiska faktorer i sitt arbete ur vissa aspekter har en sämre hälsosituation än övriga förvärvsarbetande. Liksom för övriga arbetsmiljöfaktorer går det inte att dra slutsatser om orsak och verkan utifrån dessa resultat, men det kan ändå vara relevant att beskriva skillnader mellan olika grupper. Till exempel är det en högre andel som har värk eller svår värk bland dem som i sitt arbete gör tunga lyft, gör mycket upprepade och ensidiga rörelser eller som utsätts för kraftiga skakningar eller vibrationer, än bland dem som inte utsätts för dessa faktorer i sitt arbete. 22 procent av dem som gör tunga lyft eller har ett arbete som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser rapporterar svår värk, jämfört med 14 procent bland övriga förvärvsarbetande. Bland dem som utsätts för kraftiga skakningar eller vibrationer i arbetet rapporterar 26 procent svår värk, jämfört med 16 procent bland övriga förvärvsarbetande.

Diagram 4.11
Andel som har svår värk, fördelat efter olika fysiska arbetsmiljöfaktorer. 2016–17.
Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

5. Arbete och fritid

Ytterligare en viktig aspekt av arbetsmiljö är kopplingen mellan arbetet och livet i övrigt. Forskning visar att konflikter mellan arbete och fritid kan kopplas till stress och ohälsa. Omvänt kan upplevelsen av balans i livet fungera som en buffert mot ohälsa (Allvin et al. 2012, 128). I OECD:s livskvalitetsindex Better Life Index rankas balans mellan arbete och fritid som en av de fyra faktorer som har störst betydelse för livskvalitet (Balestra, Boarini & Tosetto 2018, 15). En faktor som har tillkommit på senare år är ny kommunikationsteknik som ger nya möjligheter att organisera arbetet. Den nya tekniken kan å ena sidan ge större frihet att välja när och var arbetet ska utföras, å andra sidan kan den öka risken för att gränserna mellan arbete och fritid suddas ut (Weman-Josefsson & Berggren 2013, 111).

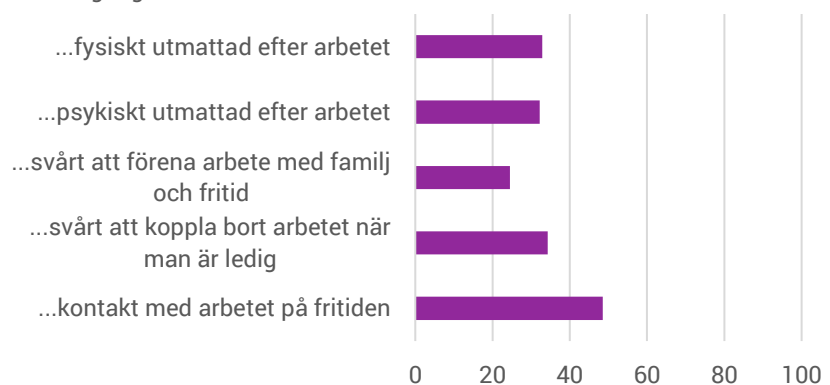
I detta kapitel redovisas resultat från de frågor om arbete och fritid som ställdes 2016–17. Där det är möjligt ges även en beskrivning av utvecklingen över tid. I slutet av kapitlet finns en översiktlig redovisning av resultat gällande arbete, fritid och hälsa.

Arbete och fritid 2016–17

Resultat från 2016–17 års undersökning visar att ungefär tre av tio förvärvsarbetande i åldern 16–64 år är fysiskt utmattade efter arbetet minst en gång i veckan, och ungefär lika många är psykiskt utmattade. Drygt två av tio upplever varje vecka svårigheter att förena arbete med familj och fritid, drygt tre av tio har minst en gång i veckan svårt att koppla bort arbetet när man är ledig, och nästan hälften har kontakt med arbetet på fritiden varje vecka.

Diagram 5.1
Arbete och fritid. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

Minst en gång i veckan...

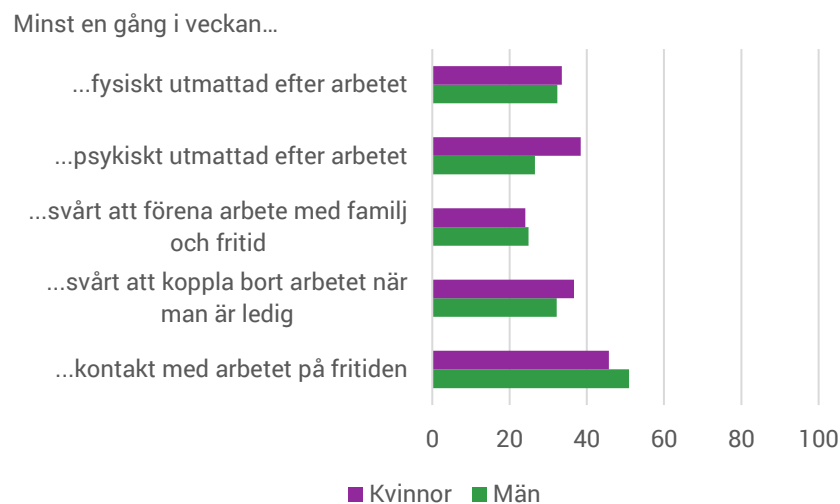
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Nedan redovisas skillnader mellan olika grupper, som kvinnor och män, personer med olika utbildningsnivå och personer som arbetar inom olika näringsgrenar.

Kvinnor och män

Resultat från frågor om arbete och fritid visar att fysisk utmattning efter arbetet är ungefär lika vanligt bland kvinnor och män, medan psykisk utmattning är vanligare bland kvinnor. 38 procent av kvinnorna känner sig psykiskt utmattade efter arbetet minst en gång i veckan, jämfört med 27 procent av männen. Svårigheter att förena arbete med familj och fritid upplever kvinnor och män i ungefär lika stor utsträckning, medan svårigheter att koppla bort arbetet när man är ledig är vanligare bland kvinnor – 37 procent av kvinnorna upplever det minst en gång i veckan, jämfört med 32 procent av männen. Att ha kontakt med arbetet på fritiden är vanligare bland män – 51 procent av männen har kontakt med arbetet på fritiden via telefon eller e-post minst en gång i veckan, jämfört med 46 procent av kvinnorna.

Diagram 5.2
Arbete och fritid, fördelat efter kön. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Yngre och äldre

Yngre upplever i högre grad än äldre fysisk utmattning efter arbetet. Bland förvärvsarbetande i åldern 16–29 år är 42 procent fysiskt utmattade efter jobbet minst en gång i veckan, jämfört med ungefär 30 procent bland dem i åldern 30–64 år.

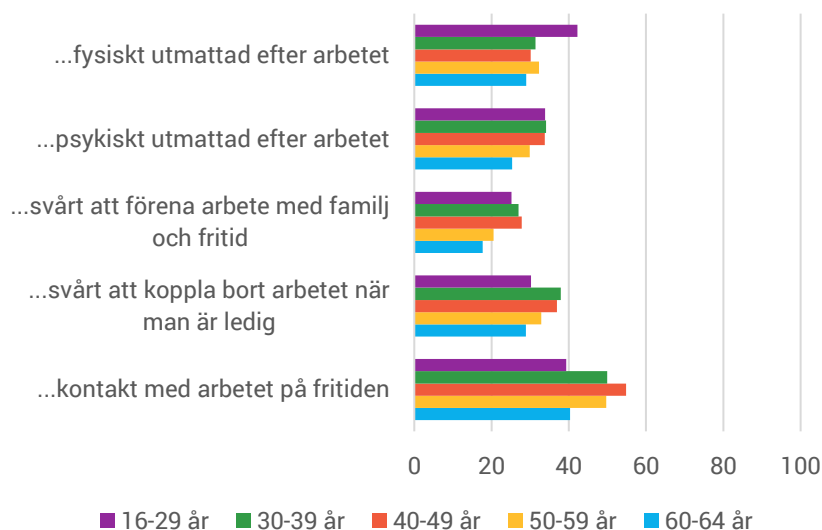
Att uppleva svårigheter att förena arbete med familj och fritid är vanligare bland yngre och i de mellersta åldersgrupperna än bland äldre. Till exempel uppger 28 procent av de förvärvsarbetande i åldern 40–49 år att de minst en gång i veckan har svårt att förena arbete med familj och fritid, jämfört med 18 procent bland dem i åldern 60–64 år. Här kommer barn in som en faktor. Bland de förvärvsarbetande som har hemmaboende barn har 28 procent minst en gång i veckan svårt att förena arbete med familj och fritid, jämfört med 21 procent bland dem som inte har hemmaboende barn.

Att uppleva svårigheter att koppla bort arbetet när man är ledig samt att ha kontakt med arbetet på fritiden är vanligare i de mellersta åldersgrupperna än bland yngre och äldre. Till exempel har 38 procent av dem i åldern 30–39 år minst en gång i veckan svårt att koppla bort arbetet på fritiden, jämfört med 29

procent av dem i åldern 60–64 år. Andelen som har kontakt med arbetet på fritiden varje vecka är 55 procent bland dem i åldern 40–49 år, jämfört med 40 procent bland dem i åldern 60–64 år.

Diagram 5.3
Arbete och fritid, fördelat efter ålder. 2016–17. Procent.
 Förvärvsarbetande 16–64 år.

Minst en gång i veckan...

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

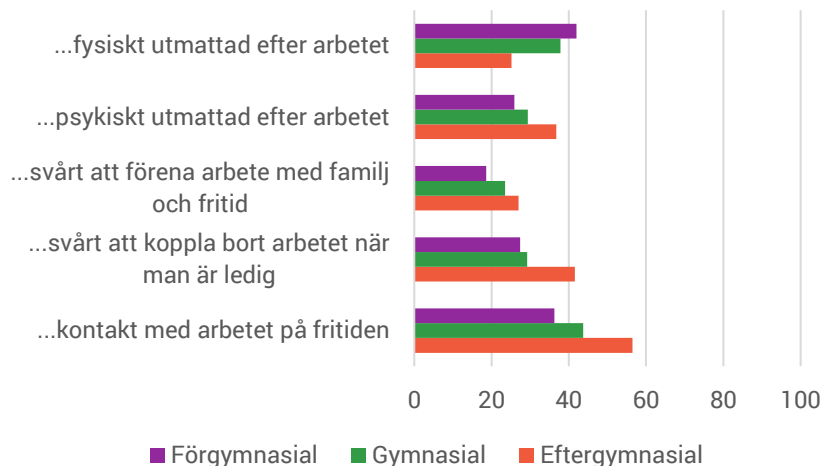
Utbildningsnivå

Fysisk utmattning efter arbetet är vanligare bland dem som har förgymnasial eller gymnasial utbildning som sin högsta avslutade utbildning. I den gruppen känner sig ungefär 40 procent fysiskt utmattade efter arbetet minst en gång i veckan, jämfört med 25 procent bland dem med eftergymnasial utbildning. Psykisk utmattning efter arbetet är istället vanligare bland dem som har eftergymnasial utbildning. 37 procent av dem med eftergymnasial utbildning känner sig psykiskt utmattade efter arbetet minst en gång i veckan, jämfört med 28 procent bland övriga.

Bland dem som har eftergymnasial utbildning är det också vanligare än bland övriga att uppleva svårigheter att förena arbetet med familj och fritid, att koppla bort arbetet när man är ledig och att ha kontakt med arbetet på fritiden. Till exempel upplever 42 procent av dem med eftergymnasial utbildning varje vecka svårigheter att koppla bort arbetet på fritiden, jämfört med 28 procent bland övriga. 57 procent av dem med eftergymnasial utbildning har varje vecka kontakt med arbetet på fritiden, jämfört med 44 procent bland dem med gymnasial utbildning och 36 procent bland dem med förgymnasial utbildning.

Diagram 5.4
Arbete och fritid, fördelat efter utbildningsnivå. 2016–17. Procent.
 Förvärsarbetande 16–64 år.

Minst en gång i veckan...

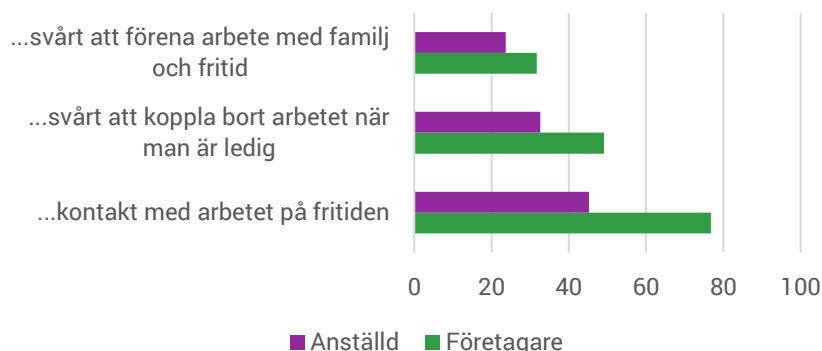
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Anställda och företagare

Företagare upplever i högre grad än anställda svårigheter att förena arbete med familj och fritid och svårigheter att koppla bort arbetet på fritiden. Till exempel har ungefär hälften av företagarna minst en gång i veckan svårt att koppla bort arbetet på fritiden, jämfört med 33 procent bland anställda. Det är också vanligare att företagare än anställda har kontakt med arbetet på fritiden varje vecka, 77 jämfört med 45 procent.

Diagram 5.5
Arbete och fritid, fördelat efter yrkesställning. 2016–17. Procent.
 Förvärsarbetande 16–64 år.

Minst en gång i veckan...

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Arbetstidens förläggning

Det finns även skillnader mellan personer med olika arbetstidsförläggning. Bland dem som arbetar skift eller efter schema där arbetstiden är förlagd till olika tider på dygnet är det nästan dubbelt så vanligt att uppleva problem med att förena arbete med familj och fritid än bland dem som inte arbetar skift, 37 jämfört med 20 procent.

Yrke

Personer som arbetar inom chefsyrken hör till den yrkesgrupp där det är vanligast att uppleva svårigheter när det gäller balans mellan arbetet och livet i övrigt. 34 procent av dem som har ett chefsyrke upplever varje vecka svårigheter att förena arbete med familj och fritid, jämfört med 25 procent bland samtliga förvärvsarbetande. Svårigheter att koppla bort arbetet när man är ledig upplever 60 procent av cheferna varje vecka, jämfört med 34 procent av samtliga förvärvsarbetande. Även kontakt med arbetet på fritiden varje vecka är mycket vanligare bland dem som har ett chefsyrke än genomsnittet för samtliga förvärvsarbetande, 90 jämfört med 49 procent.

Näringsgren

Att känna sig fysiskt utmattad efter arbetet är vanligare inom vissa näringsgrenar. Högst andel finns bland dem som arbetar inom hotell och restaurang, 67 procent. Andra exempel är jordbruk, skogsbruk och fiske samt byggverksamhet, där ungefär hälften känner sig fysiskt utmattade efter arbetet varje vecka. Det kan jämföras med 33 procent bland samtliga förvärvsarbetande. Även psykisk utmattning efter arbetet är vanligare inom vissa näringsgrenar. Till exempel är 43 procent av dem som arbetar inom utbildningsväsendet psykiskt utmattade efter arbetet varje vecka, liksom 42 procent av dem som arbetar inom vård och omsorg. Bland samtliga förvärvsarbetande är motsvarande andel 32 procent.

När det gäller svårigheter att förena arbete med familj och fritid har två näringsgrenar en högre andel än genomsnittet för samtliga förvärvsarbetade, det gäller de som arbetar inom transportnäringen samt hotell och restaurang, där 36 respektive 34 procent minst en gång i veckan har svårt att förena arbete och fritid. Bland samtliga förvärvsarbetande är motsvarande andel 25 procent.

Även när det gäller svårigheter att koppla bort arbetet när man är ledig har två näringsgrenar en högre andel än genomsnittet för samtliga förvärvsarbetande, det gäller de som arbetar inom information och kommunikation respektive utbildningsväsendet. Där har 50 respektive 45 procent varje vecka svårt att koppla bort arbetet på fritiden. Det kan jämföras med 34 procent bland samtliga förvärvsarbetande.

Att ha kontakt med arbetet på fritiden via telefon eller e-post varje vecka är vanligast bland dem som arbetar inom information och kommunikation, 72 procent, jämfört med 49 procent bland samtliga förvärvsarbetande. Andra näringsgrenar där andelen som har kontakt med arbetet på fritiden är högre än genomsnittet är utbildning, finansiell verksamhet och företagstjänster samt personliga och kulturella tjänster.

Arbete och fritid – utveckling över tid

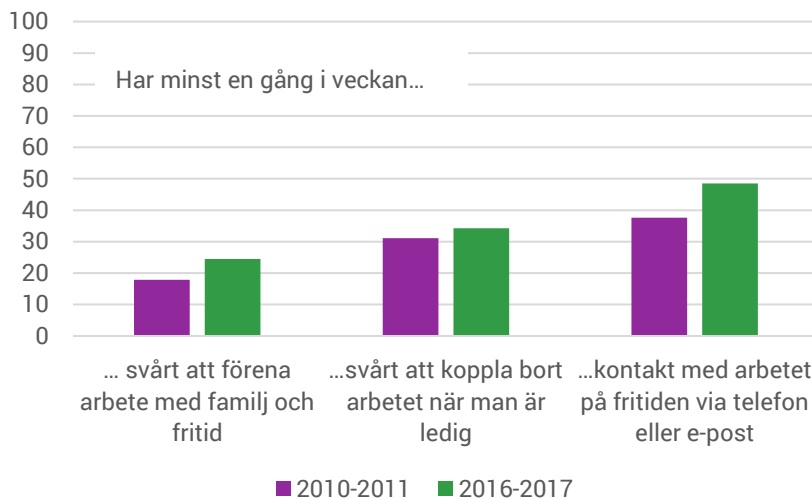
Tre av frågorna om arbete och fritid har ställts vid ett tidigare tillfälle, 2010–11. Det gäller frågorna om svårigheter att förena arbete och fritid, svårigheter att koppla bort arbetet när man är ledig samt kontakt med arbetet på fritiden. Jämförelse mellan 2010–11 och 2016–17 visar en ökning i samtliga tre indikatorer.

Andelen som minst en gång i veckan har svårt att förena arbete med familj och fritid ökade från 18 procent 2010–11 till 25 procent 2016–17. Ökningen gäller både kvinnor och män. Åldersmässigt rör ökningen framför allt personer 40 år och äldre. Till exempel bland dem i åldern 40–49 år ökade andelen från 19 till 28 procent, och bland dem i åldern 60–64 år fördubblades den, från 9 till 18 procent.

Även andelen som minst en gång i veckan har svårt att koppla bort arbetet på fritiden har ökat något, från 31 procent 2010–11 till 34 procent 2016–17. Ökningen rör framför allt kvinnor, där andelen ökade från 33 till 37 procent. Bland män visar resultaten ingen statistiskt säkerställd förändring.

En ökning syns även när det gäller andelen som har kontakt med arbetet på fritiden via telefon eller e-post minst en gång i veckan, från 38 procent 2010–11 till 49 procent 2016–17. Ökningen gäller både kvinnor och män och samtliga åldersgrupper.

Diagram 5.6
Arbete och fritid. 2010–11 samt 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

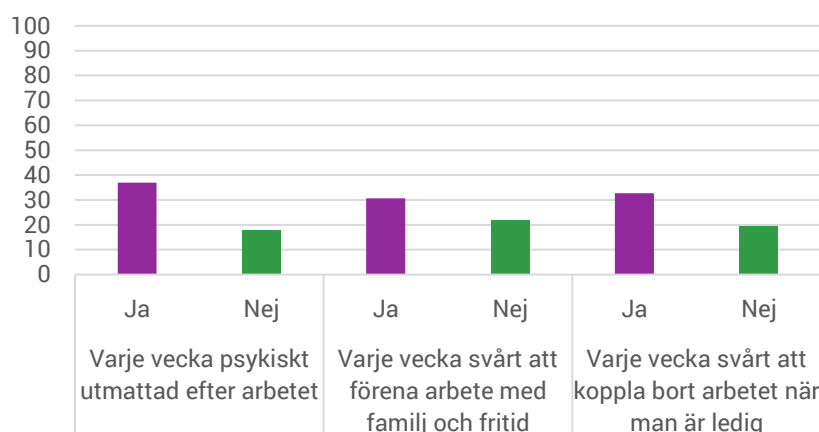
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Arbete, fritid och hälsa

En jämförelse av de förvärvsarbetandes svar på frågor om arbete och fritid med deras svar på frågor om sin hälsa visar att de som upplever svårigheter när det gäller balans mellan arbete och fritid ur vissa aspekter har en sämre hälsosituation än övriga förvärvsarbetande. Liksom för övriga arbetsmiljöindikatorer går det inte att dra slutsatser om orsakssamband utifrån dessa resultat, men det kan ändå vara relevant att beskriva skillnader mellan olika grupper.

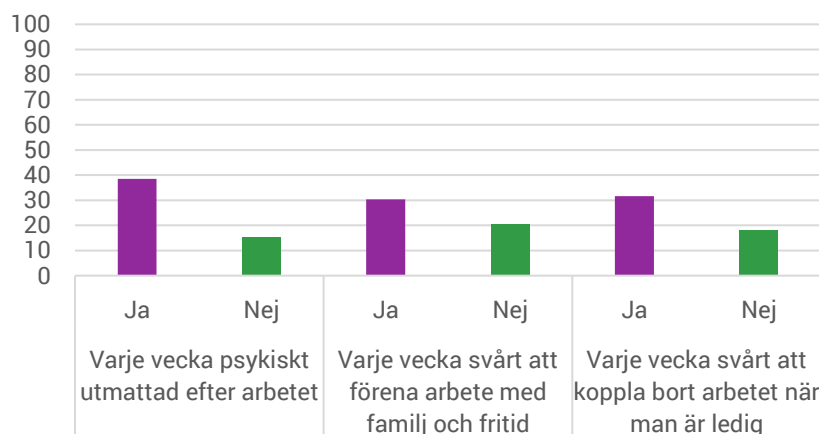
Resultaten visar att bland dem som är psykiskt utmattade efter arbetet, har svårt att förena arbete och fritid respektive har svårt att koppla bort arbetet på fritiden har ungefär tre av tio sömnbesvär eller besvär av ångslan, oro eller ångest. Bland de förvärvsarbetande som inte upplever dessa svårigheter när det gäller arbete och fritid har ungefär två av tio sömnbesvär eller besvär av ångslan, oro eller ångest.

Diagram 5.7
Andel som har sömnbesvär, fördelat efter svar på frågor om arbete och fritid. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Diagram 5.8
Andel som har besvär av ångslan, oro eller ångest, fördelat efter svar på frågor om arbete och fritid. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Resultaten visar också att svår värk är mer än dubbelt så vanligt bland dem som känner sig fysiskt utmattade efter arbetet minst en gång i veckan än bland dem som inte känner sig fysiskt utmattade, 27 jämfört med 12 procent.

När det gäller de som har kontakt med arbetet på fritiden visar resultaten inga statistiskt säkerställda skillnader jämfört med dem som inte har kontakt med arbetet på fritiden, när det gäller sömnbesvär eller besvär av ångslan, oro eller ångest.

6. Äldre på arbetsmarknaden

I detta kapitel redovisas resultat från frågor om sysselsättning och arbetsmiljö för åldersgruppen 65–74 år.

Arbete som huvudsaklig sysselsättning

I Undersökningarna av levnadsförhållanden får intervjupersonerna svara på en fråga om vad man har för huvudsaklig sysselsättning – om man arbetar, studerar, är arbetslös, pensionerad eller något annat. De som har arbete som huvudsaklig sysselsättning benämns förvärvsarbetande och består av både anställda och företagare.

År 2016–17 var 13 procent av befolkningen i åldern 65–74 år förvärvsarbetande, vilket motsvarar ungefär 140 000 personer. Andelen är högre bland män än kvinnor, 17 jämfört med 9 procent.

Utvecklingen sedan början av 1980-talet följer en lätt u-formad kurva. 1980–81 var 10 procent av dem i åldern 65–74 år förvärvsarbetande. Därefter minskade andelen och var 1996–97 nere på 5 procent. Sedan dess har andelen åter ökat och 2016–17 var alltså 13 procent av dem i åldern 65–74 år förvärvsarbetande. Bland kvinnor har andelen nästan fördubblats, från 5 procent i början av 1980-talet till 9 procent i den senaste mätningen, medan andelen för män är densamma nu som då.

Diagram 6.1
Andel förvärvsarbetande, fördelat efter kön. 1980–2017. Procent.
Befolkningen 65–74 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Gruppens sammansättning

Sammanställningen av gruppen förvärvsarbetande i åldern 65–74 år har förändrats över tid. Till exempel har andelen utrikes födda ökat, medan andelen som har förgymnasial utbildning som sin högsta avslutade utbildning har minskat. 1980–81 var 2 procent av de förvärvsarbetande i åldern 65–74 år utrikes födda, vilket hade ökat till 13 procent 2016–17. Andelen förvärvsarbetande med högst förgymnasial utbildning minskade under samma period från 66 till 20 procent.

2016–17 var 65 procent av de förvärvsarbetande i åldern 65–74 år män och 35 procent kvinnor. Resultaten visar ingen statistiskt säkerställd förändring i andelen kvinnor och män jämfört med 1980–81.

Diagram 6.2
Förvärvsarbetande 65–74 år fördelat efter andel kvinnor och män, andel inrikes och utrikes födda, samt andel med förgymnasial, gymnasial respektive eftergymnasial utbildning. 1980–81 och 2016–17. Procent.

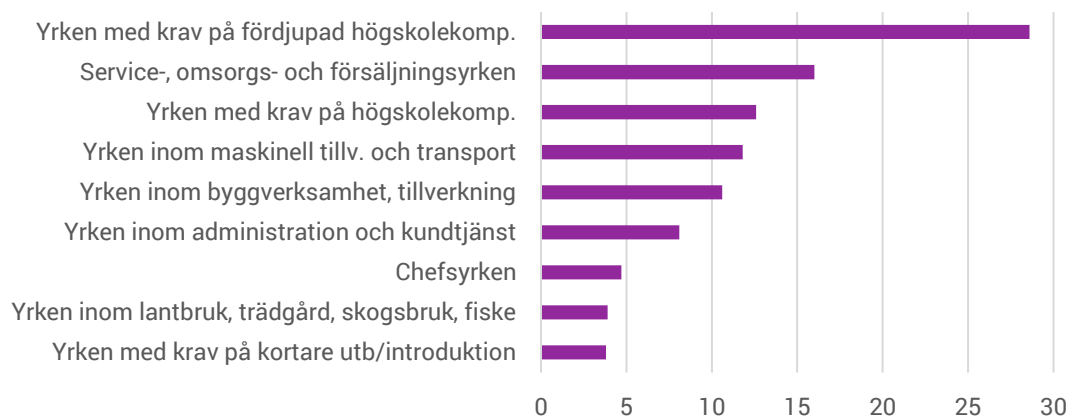

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Yrkesställning, yrke och näringsgren

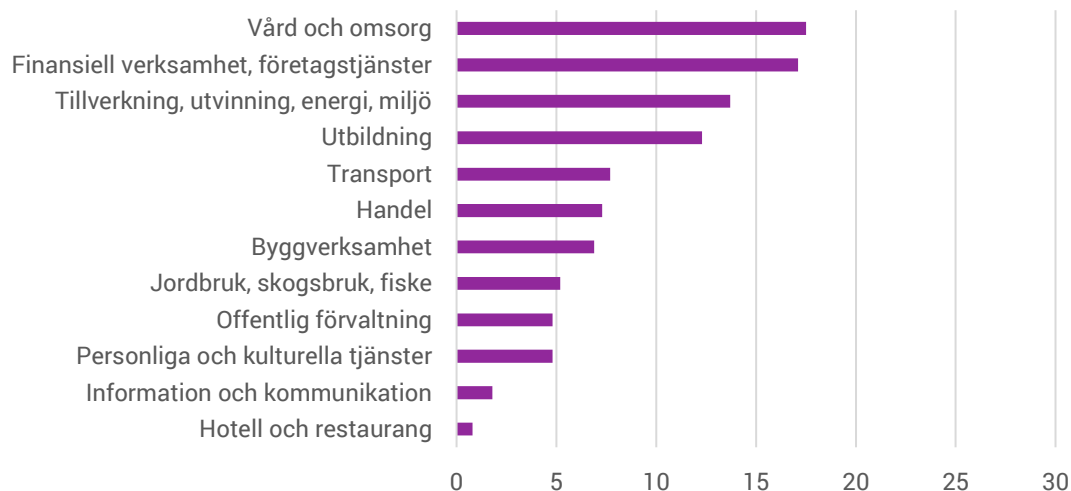
Ungefär två av tre förvärvsarbetande i åldern 65–74 år har en anställning, medan en av tre är företagare. Den yrkesgrupp som är vanligast är yrken med krav på fördjupad högskolekompetens, 29 procent av de förvärvsarbetande i åldern 65–74 år arbetar inom denna yrkesgrupp. När det gäller näringsgren är det till exempel en högre andel som arbetar inom vård och omsorg (18 procent) samt finansiell verksamhet och företagstjänster (17 procent), än inom hotell och restaurang (1 procent).

Diagram 6.3
Förvärvsarbetande 65–74 år fördelat efter andel i olika yrkesgrupper (SSYK2012). 2016–17. Procent.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Diagram 6.4
Förvärvsarbetande 65–74 år fördelat efter andel i olika näringsgrensgrupper (SNI2007). 2016–17. Procent.

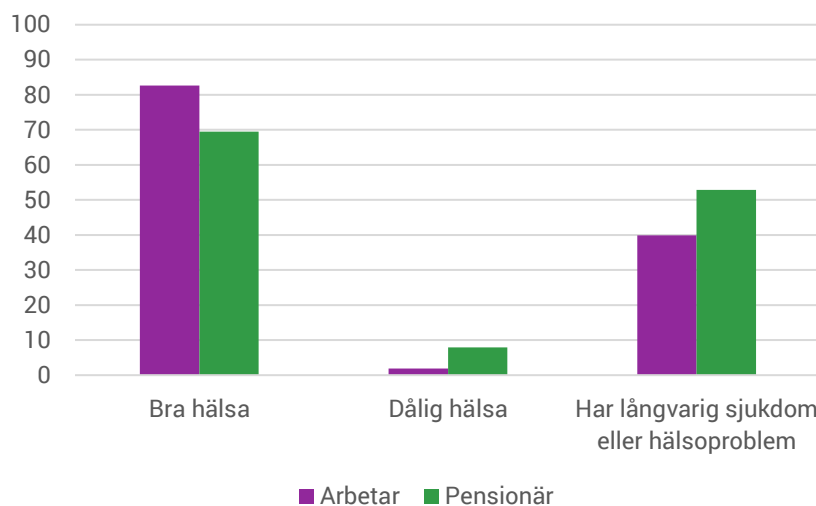

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Arbete och hälsa

Arbete och hälsa hänger tätt samman och resultaten visar att de 65–74-åringar som arbetar överlag har en bättre hälsosituation än de i samma ålder som inte arbetar. Utifrån dessa resultat går det inte att dra slutsatser om orsak och verkan, men det kan ändå vara relevant att beskriva skillnader mellan de två grupperna. Till exempel är andelen som tycker att de har bra hälsa högre bland förvärvsarbetande i åldern 65–74 år än bland pensionärer i samma ålder, 83 jämfört med 70 procent. Och andelen som bedömer sin hälsa som dålig är fyra gånger högre bland pensionärerna än bland de förvärvsarbetande, 8 jämfört med 2 procent. Även andelen som har någon långvarig sjukdom eller hälsoproblem är högre bland pensionärerna än bland de förvärvsarbetande.

Diagram 6.5
Andel som har bra hälsa, dålig hälsa respektive har någon långvarig sjukdom eller hälsoproblem. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande respektive pensionärer 65–74 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

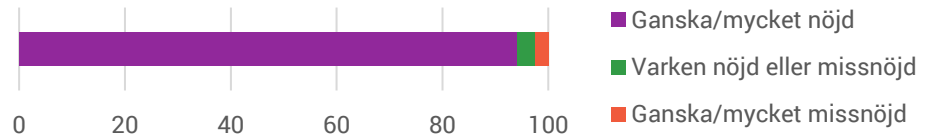
Arbetsmiljö

I detta avsnitt redovisas hur de förvärvsarbetande i åldern 65–74 år har svarat på frågor om sin arbetsmiljö. Redovisningen görs endast på övergripande nivå eftersom gruppen omfattar för få svarande för att möjliggöra redovisning av undergrupper som till exempel kvinnor och män. En översiktlig jämförelse görs med motsvarande resultat för förvärvsarbetande i åldern 16–64 år. Där det är möjligt görs även en jämförelse över tid.

Psykosocial arbetsmiljö

Resultat från 2016–17 visar att de allra flesta förvärvsarbetande i åldern 65–74 år, 94 procent, är ganska eller mycket nöjda med sitt nuvarande arbete, 3 procent är varken nöjda eller missnöjda och 3 procent är ganska eller mycket missnöjda.

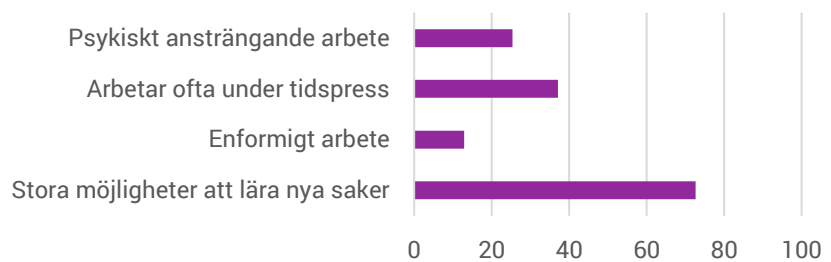
Diagram 6.6
Nöjd/missnöjd med nuvarande arbete. 2016–17. Procent.
 Förvärsarbetande 65–74 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Resultaten visar vidare att drygt två av tio förvärsarbetande i åldern 65–74 år tycker att arbetet är psykiskt ansträngande, nästan fyra av tio arbetar ofta under tidspress, drygt en av tio tycker att arbetet är enformigt, och drygt sju av tio tycker att de har stora möjligheter att lära nya saker i sitt arbete.

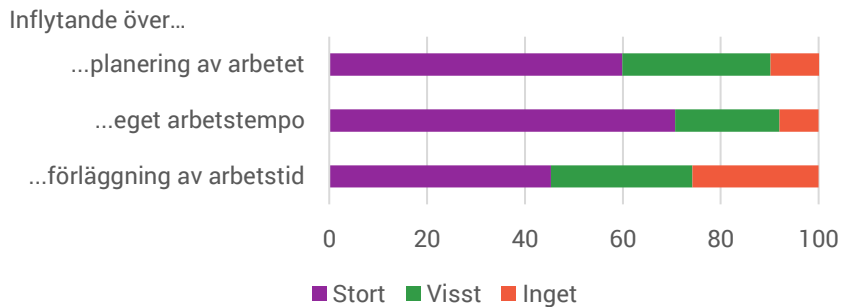
Diagram 6.7
Psykiskt ansträngande arbete, tidspress, enformigt arbete samt möjligheter att lära nytt. 2016–17. Procent.
 Förvärsarbetande 65–74 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

När det gäller inflytande i arbetet visar resultaten att de allra flesta anställda i åldern 65–74, ungefär nio av tio, tycker att de har visst eller stort inflytande över planeringen av sitt arbete och över sitt eget arbetstempo. Drygt sju av tio tycker att de har visst eller stort inflytande över förläggningen av sin arbetstid. Å andra sidan tycker 10 procent att de saknar inflytande över planeringen av sitt arbete, 8 procent saknar inflytande över sitt eget arbetstempo och 26 procent saknar inflytande över förläggningen av sin arbetstid.

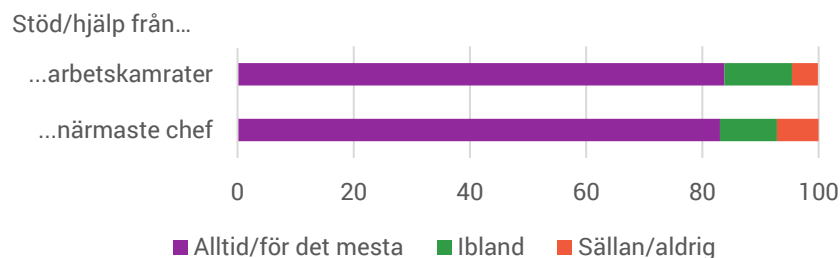
Diagram 6.8
Inflytande i arbetet. 2016–17. Procent.
 Anställda 65–74 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Resultat från frågor om stöd och hjälp visar att de allra flesta anställda i åldern 65–74, drygt åtta av tio, bedömer att de alltid eller för det mesta kan få stöd och hjälp från sina arbetskamrater respektive från sin närmaste chef. I den andra änden av skalan upplever 5 procent att de sällan eller aldrig får stöd och hjälp från sina arbetskamrater, och 7 procent upplever att de sällan eller aldrig får stöd och hjälp från sin närmaste chef.

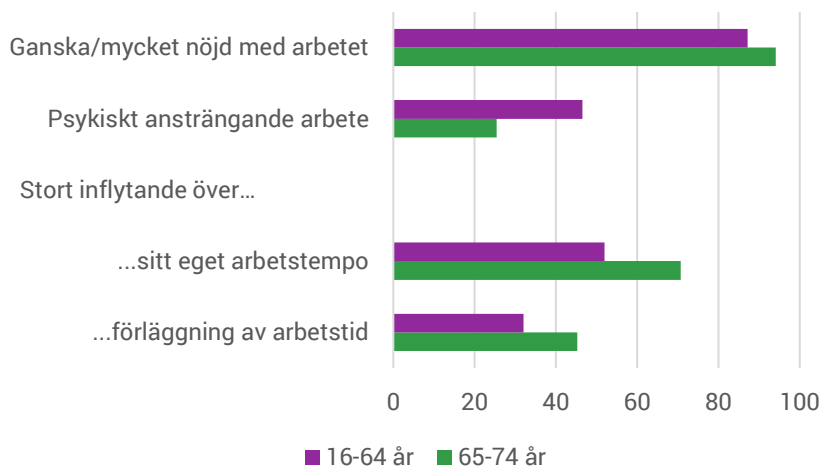
Diagram 6.9
Stöd och hjälp i arbetet. 2016–17. Procent.
 Anställda 65–74 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Jämförelse med förvärvsarbetande i åldern 16–64 år visar att det finns vissa skillnader i psykosocial arbetsmiljö. De äldre är överlag mer nöjda med sitt arbete – 94 procent av dem i åldern 65–74 år är ganska eller mycket nöjda, jämfört med 87 procent av dem i åldern 16–64 år. Det är också en lägre andel äldre som har ett psykiskt ansträngande arbete, 25 procent jämfört med 47 procent bland dem i åldern 16–64 år. Dessutom är det vanligare att de äldre tycker att de har stort inflytande över sin arbetssituation. 71 procent av de anställda i åldern 65–74 år tycker att de har stort inflytande över sitt eget arbetstempo, jämfört med 52 procent bland dem i åldern 16–64 år. 45 procent av de äldre anställda tycker att de har stort inflytande över förläggningen av sin arbetstid, jämfört med 32 procent i den yngre gruppen.

Diagram 6.10
Psykosociala arbetsmiljöfaktorer. 2016–17. Procent.
 Förvärvsarbetande 16–64 år respektive 65–74 år.

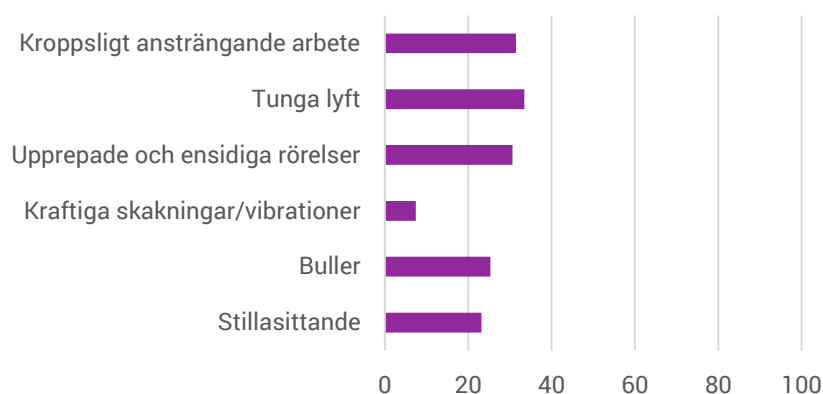
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Jämförelse med resultat från 1980-talet visar att det har skett en ökning i tre av indikatorerna som rör psykosocial arbetsmiljö: psykiskt ansträngande arbete, enformigt arbete samt möjligheter att lära nytt i arbetet. Andelen förvärvsarbetande i åldern 65–74 som har ett psykiskt ansträngande arbete har ökat från 14 till 25 procent, och andelen som tycker att deras arbete är enformigt ökade från 4 till 13 procent. Samtidigt har andelen äldre förvärvsarbetande som tycker att de har stora möjligheter att lära sig nya saker i arbetet nästan fördubblats, från 37 till 73 procent.

Fysisk arbetsmiljö

Drygt tre av tio förvärvsarbetande i åldern 65–74 år tycker att deras arbete är kroppsligt ansträngande, ungefär lika många behöver göra tunga lyft i arbetet, eller har ett arbete som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser. Nästan en av tio utsätts för kraftiga skakningar eller vibrationer i arbetet, och drygt två av tio har en bullrig arbetsplats. Det är också drygt två av tio som tycker att deras arbete är alltför stillasittande.

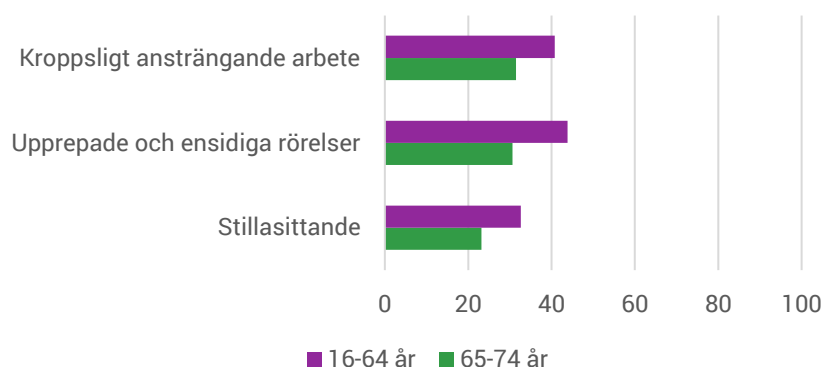
Diagram 6.11
Fysiska arbetsmiljöfaktorer. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande 65–74 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Jämförelse med förvärvsarbetande i åldern 16–64 år visar att de äldre förvärvsarbetande är mindre utsatta för olika fysiska arbetsmiljöfaktorer. Till exempel har 32 procent av de förvärvsarbetande i åldern 65–74 år ett kroppsligt ansträngande arbete, jämfört med 41 procent bland dem i åldern 16–64 år. 31 procent av de äldre förvärvsarbetande har ett arbete som innebär mycket upprepade och ensidiga rörelser, jämfört med 44 procent bland de yngre förvärvsarbetande. 23 procent av de äldre har ett stillasittande arbete, jämfört med 33 procent bland de yngre.

Diagram 6.12
Fysiska arbetsmiljöfaktorer. 2016–17. Procent.
 Förvärsarbetande 16–64 år respektive 65–74 år.

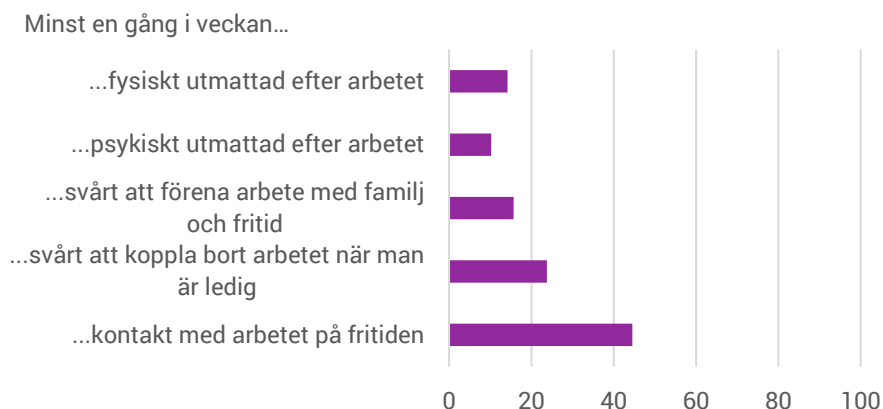
Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Ingen av de sex indikatorerna inom fysisk arbetsmiljö visar någon statistiskt säkerställd förändring över tid för förvärsarbetande i åldern 65–74 år.

Arbete och fritid

När det gäller kopplingen mellan arbete och fritid svarar 14 procent av de förvärsarbetande i åldern 65–74 år att de känner sig fysiskt utmattade efter arbetet minst en gång i veckan, och 10 procent känner sig psykiskt utmattade efter arbetet minst en gång i veckan. 16 procent har minst en gång i veckan svårt att förena arbete med familj och fritid, 24 procent har minst en gång i veckan svårt att koppla bort arbetet när de är lediga och 45 procent har kontakt med arbetet på fritiden via telefon eller e-post minst en gång i veckan.

Diagram 6.13
Arbete och fritid. 2016–17. Procent.
 Förvärsarbetande 65–74 år.

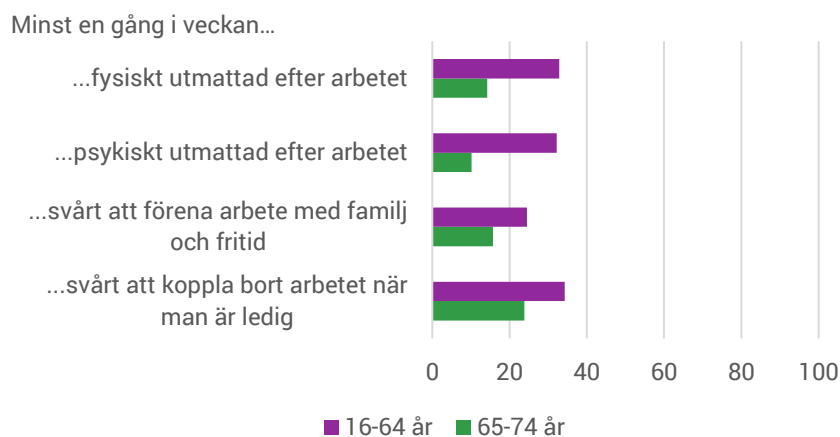

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Jämförelse med förvärsarbetande i åldern 16–64 år visar att svårigheter när det gäller balans mellan arbete och fritid är mindre vanligt förekommande bland de äldre. Till exempel när det gäller fysisk och psykisk utmattning efter arbetet så berörs ungefär en av tio bland de äldre förvärsarbetande, jämfört med ungefär tre av tio bland dem i åldern 16–64 år. Svårigheter att koppla bort arbetet när

man är ledig upplever drygt två av tio bland de äldre, jämfört med drygt tre av tio bland dem i åldern 16–64 år.

Diagram 6.14
Arbete och fritid. 2016–17. Procent.
Förvärvsarbetande 16–64 år respektive 65–74 år.

Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden

Ingen jämförelse över tid är möjlig för indikatorerna som rör arbete och fritid för förvärvsarbetande i åldern 65–74 år.

Kort om statistiken

Rapporten baseras på uppgifter från SCB:s Undersökningar av levnadsförhållanden. I detta kapitel ges en kortfattad beskrivning av statistiken och hur den görs. Mer utförlig information om statistikens kvalitet och andra grundläggande fakta finns på SCB:s webbplats (www.scb.se/ulf).

Statistikens ändamål och innehåll

Syftet med denna rapport är att redovisa resultat från de frågor om arbetsmiljö som ställdes i undersökningen under åren 2016–17. Där det är möjligt görs även jämförelser över tid.

I rapporten redovisas resultat för personer i åldern 16–64 år respektive 65–74 år. Jämförelser görs mellan olika grupper, som till exempel män och kvinnor och äldre och yngre.

I bilagorna finns information om definitioner av indikatorer och redovisningsgrupper.

Information om statistikens framställning

Undersökningarna av levnadsförhållanden är en urvalsundersökning där man undersöker ett urval av Sveriges befolkning 16 år och äldre. Urvalet dras från SCB:s Registret över totalbefolkningen (RTB). 2016–17 uppgick urvalet till 22 000 personer. 11 739 av dessa deltog i undersökningen, vilket ger en svarsandel på 53 procent.

Datainsamlingen pågår under större delen av året och sker huvudsakligen genom telefonintervjuer. Under åren 1980–2005 genomfördes insamlingen till största del genom besöksintervjuer.

Resultatberäkning och konfidensintervall

De resultat som redovisas i rapporten avser procentskattningar med tillhörande konfidensintervall. När resultaten beräknas används vikter som tar hänsyn till urvaldesign och bortfall. Vid bortfall kan det vara så att vissa grupper av urvalet svarar i mindre utsträckning än övriga, till exempel kan män och yngre svara i mindre grad än kvinnor och äldre. Om de grupper som svarat i mindre utsträckning har en annan fördelning på undersökningsvariablerna än övriga kan detta ha en snedvridande effekt på resultatet. För att minska denna skevhet har så kallade kalibreringsvikter använts.

Till varje punktskattning (p) anges i tabellerna det 95-procentiga konfidensintervallet ($\pm v$). Den övre gränsen för konfidensintervallet bildas genom att beräkna $p+v$ och den nedre gränsen genom att beräkna $p-v$. Med ett 95-procentigt konfidensintervall menas att intervallet i genomsnitt täcker det sanna värdet i 95 fall av 100 om andra fel än slumpfel är försumbara. Något förenklat kan sägas att om konfidensintervallen från två grupper inte överlappar varandra så har man en statistiskt säkerställd skillnad mellan de båda grupperna.

Information om statistikens kvalitet

För att bedöma tillförlitligheten i undersökningsresultaten måste man ta hänsyn till en rad faktorer som kan medföra fel i resultaten. Med fel menas här att skattningen av en parameters värde skiljer sig från dess sanna värde. De olika typer av fel som kan påverka skattningar vid undersökningar av denna typ är framför allt urvalsfel, täckningsfel, mätfel, bearbetningsfel och bortfallsfel. Mer information om statistikens kvalitet finns på SCB:s webbplats (www.scb.se/ulf).

Referenser

- Allvin, M., Aronsson, G., Hagström, T., Johansson, G. & Lundberg, U. 2011. *Gränslöst arbete – socialpsykologiska perspektiv på det nya arbetslivet*. Malmö: Liber.
- Balestra, C., Boarini, R. & Toso, E. 2018, "What matters the most to people? Evidence from the OECD Better Life Index users' responses", *OECD Statistics Working Papers, No. 2018/03*. Paris: OECD Publishing.
- Eurofound. 2017. *Sixth European Working Conditions Survey – Overview report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Eurostat. 2015a. *Quality of life – facts and views. 2015 edition. Eurostat statistical books*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Eurostat. 2015b. *Tabell: Percentage of the population rating their satisfaction as high, medium or low*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Satisfaction_with_job,_by_country,_2013.png (Hämtad 2018-10-19.)
- Faragher, E B., Cass, M. & Cooper, C L. 2005. *The relationship between job satisfaction and health: a meta-analysis*. <https://oem.bmj.com/content/oemed/62/2/105.full.pdf> (Hämtad 2018-10-19).
- Holmström, E. & Ohlsson, K. 2014. *Människan i arbetslivet*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindberg, P. & Vingård, E. 2012. *Den goda arbetsmiljön och dess indikatorer*. Arbetsmiljöverket.
- SCB, MIS 2000:1. *Svensk utbildningsnomenklatur, SUN 2000*.
- SCB, MIS 2002:3. *Personer med utländsk bakgrund – Riktlinjer för redovisning i statistiken*.
- SCB, MIS 2007:2. *Standard för svensk näringsgrensindelning, SNI 2007*.
- SCB, MIS 2012:1. *Standard för svensk yrkesklassificering, SSK 2012*.
- SCB, MIS 2015:1. *Regionala indelningar i Sverige den 1 januari 2015*.
- Skjöld, C. 2005. *Sysselsättning, arbetstider och arbetsmiljö 2002–2003*. Örebro: SCB-tryck.
- Skjöld, C. 2010. *Som man frågar får man svar*. Välfärd nummer 3:2010.
- Theorell, T. (red.). 2012. *Psykosocial miljö och stress*. Lund: Studentlitteratur.
- Tägtström, M. (red.). 2018. *Arbetsmiljölagen – med kommentarer*. Stockholm: Arbetsmiljöverket.
- Weman-Josefsson, K. & Berggren, T. 2013. *Psykosocial arbetsmiljö och hälsa*. Lund: Studentlitteratur
- Zanderin, L. (red.). 2011. *Arbetsmiljö*. Lund: Studentlitteratur.

Bilagor

Bilaga 1: Definitioner av indikatorer

Nedan följer definitioner av de arbetsmiljöindikatorer som redovisas i rapporten.

Kroppsligt ansträngande arbete

Personer som har svarat ja på frågan "Är ditt arbete kroppsligt ansträngande?".

Tunga lyft i arbetet

Personer som har svarat ja på frågan nedan.

2008 och framåt: "Behöver du lyfta tungt i ditt arbete?"

1980–2005: "Kräver ditt arbete tunga lyft?"

För redovisning av tunga lyft dagligen används även följdfrågan nedan.

2008 och framåt: "Behöver du göra tunga lyft dagligen, någon gång per vecka eller mer sällan?"

1980–2005: "Krävs det tunga lyft dagligen, någon gång per vecka eller mer sällan?"

Upprepade och ensidiga rörelser i arbetet

Personer som har svarat ja på frågan nedan.

2008 och framåt: "Innebär ditt arbete mycket upprepade och ensidiga rörelser?"

1986–2007: "Innebär ditt arbete mycket upprepade och ensidiga arbetsrörelser?"

Kraftiga skakningar eller vibrationer i arbetet

Personer som har svarat ja på frågan "Utsätts du för kraftiga skakningar eller vibrationer i ditt arbete?"

Buller i arbetet

Personer som har svarat ja på frågan "Är det bullrigt där du arbetar?"

Stillasittande arbete

Personer som har svarat ja på frågan "Är ditt arbete alltför stillasittande?"

Nöjd/missnöjd med arbetet

Baseras på frågan "På det stora hela, hur nöjd är du med ditt nuvarande arbete?"

Svarsalternativ: Mycket nöjd, ganska nöjd, varken nöjd eller missnöjd, ganska missnöjd, mycket missnöjd.

Psyiskt ansträngande arbete

Personer som har svarat ja på frågan "Är ditt arbete psykiskt ansträngande?"

Arbetar ofta under tidspress

Personer som har svarat ja på frågan "Är ditt arbete sådant att du ofta jobbar under tidspress?"

Enformigt arbete

Personer som har svarat ja på frågan "Är ditt arbete enformigt?"

Stora möjligheter att lära nya saker i arbetet

Personer som har svarat ja på frågan nedan.

2008 och framåt: "Har du stora möjligheter att lära nya saker i ditt arbete?".

1986–1987, 1994–2007: "Är ditt arbete sådant att du har stora möjligheter att lära dig nya saker?".

Inflytande i arbetet

Baseras på följande frågor:

2008 och framåt: "I vilken grad har du inflytande över...

1986–2003: "Vilken grad av inflytande anser du att du personligen har på...

... planeringen av ditt arbete?

... ditt eget arbetstempo?

... förläggningen av din arbetstid?

Svarsalternativ: Inget/visst/stort inflytande.

Stöd och hjälp i arbetet

Baseras på följande frågor:

"Om du behöver, får du i ditt arbete stöd och hjälp av dina arbetskamrater?".

"Om du behöver, får du i ditt arbete stöd och hjälp av din närmaste chef?".

Svarsalternativ: Alltid, för det mesta, ibland, sällan, aldrig.

Fysiskt utmattad efter arbetet

Personer som har svarat ja på frågan "Händer det att du känner dig fysiskt utmattad när du kommer hem från jobbet?" samt på följdfrågan om hur ofta svarat "i stort sett varje dag" eller "minst en gång i veckan".

Psykiskt utmattad efter arbetet

Personer som har svarat ja på frågan "Händer det att du känner dig psykiskt utmattad när du kommer hem från jobbet?" samt på följdfrågan om hur ofta svarat "i stort sett varje dag" eller "minst en gång i veckan".

Förena arbete med familj och fritid

Baseras på frågan "Hur ofta är ditt arbete svårt att förena med familj och fritid?".

Svarsalternativ: I stort sett varje dag, minst en gång i veckan, minst en gång i månaden, mer sällan/aldrig.

Koppla bort arbetet när man är ledig

Baseras på frågan "Hur ofta har du svårt att koppla bort arbetet när du är ledig?".

Svarsalternativ: I stort sett varje dag, minst en gång i veckan, minst en gång i månaden, mer sällan/aldrig

Kontakt med arbetet på fritiden

Personer som svarat ja på någon av följande frågor:

"Har du under de senaste 12 månaderna kontaktats per telefon på fritiden om saker som rör jobbet?"

"Har du under de senaste 12 månaderna läst e-post på fritiden om saker som rör jobbet?"

Samt på följdfrågan om hur ofta svarat "minst en gång i veckan".

Bilaga 2: Beskrivning av redovisningsgrupper

I denna bilaga ges en översiktlig beskrivning av de redovisningsgrupper som används i rapporten och den tillhörande tabellbilagan. Förutom kön redovisas indikatorerna efter ålder, inrikes/utrikes född, utbildningsnivå, region, yrkesställning, fast/tidsbegränsad anställning, skift/ej skift, yrke och näringsgren.

Ålder

Redovisningen i denna rapport avser förvärvsarbete i åldern 16–64 år (förutom kapitel 6 som avser förvärvsarbete i åldern 65–74 år). Ålder redovisas i följande klasser:

16–29 år, 30–39 år, 40–49 år, 50–59 år, 60–64 år.

Inrikes/utrikes född

Födelseland redovisas på den aggregerade nivån inrikes/utrikes född.

Information om indelning efter bakgrund finns i dokumentet *MIS 2002:3*

Personer med utländsk bakgrund – Riktlinjer för redovisning i statistiken på SCB:s webbplats (www.scb.se).

Utbildningsnivå

Utbildningsnivå redovisas i tre grupper: förgymnasial, gymnasial samt eftergymnasial utbildning.

- Förgymnasial utbildning har personer vars högsta utbildning är folk-, grund-, real- eller flickskola. Förgymnasial utbildningsnivå kan också erhållas genom komvux- eller folkhögskolestudier. Även personer som saknar formell utbildning ingår i denna grupp.
- Gymnasial utbildning har personer vars högsta avslutade utbildning är någon av gymnasieskolans utbildningar. Gymnasial utbildningsnivå kan också erhållas genom komvux- eller folkhögskolestudier.
- Eftergymnasial utbildning utgörs av dem vars högsta avslutade utbildning är en eftergymnasial utbildning (om minst en termin). Bland förvärvsarbete i åldern 16–64 år med eftergymnasial utbildning har en av tre en eftergymnasial utbildning som är kortare än tre år, och två av tre har en eftergymnasial utbildning som är tre år eller längre.

Utbildning klassificeras enligt Svensk utbildningsnomenklatur (SUN). Mer information om indelning efter utbildningsnivå finns i dokumentet *MIS 2000:1 Svensk utbildningsnomenklatur, SUN 2000* på SCB:s webbplats (www.scb.se).

Region

Region redovisas i tabellerna enligt NUTS (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques). Indelningen enligt NUTS-nivå 2 baseras på län och består av följande grupper:

SE11 Stockholms län
SE12 Östra Mellansverige
SE21 Småland med öarna
SE22 Sydsverige
SE23 Västsverige
SE31 Norra Mellansverige
SE32 Mellersta Norrland
SE33 Övre Norrland

Mer information om regionala indelningar finns i dokumentet *MIS 2015:1 Regionala indelningar i Sverige den 1 januari 2015* på SCB:s webbplats (www.scb.se).

Yrkesställning

Yrkesställning redovisas utifrån på intervjupersonens svar på frågan "Är du anställd eller egen företagare?".

Fast/tidsbegränsat anställd

Typ av anställning redovisas utifrån på intervjupersonens svar på frågan "Har du en tidsbegränsad eller en fast anställning?".

Skift/ej skift

Personer som har svarat att de arbetar skift eller efter schema där arbetstiden är förlagd till olika tider på dygnet.

Yrke

Yrke klassificeras enligt Standard för svensk yrkesklassificering (SSYK 2012) och redovisas i denna rapport på ensiffernivå. Mer information om SSYK finns i dokumentet *MIS 2012:1 SSYK 2012 Standard för svensk yrkesklassificering 2012* på SCB:s webbplats (www.scb.se).

Näringsgren

Näringsgren klassificeras enligt Standard för svensk näringsgrensindelning (SNI 2007). Mer information om SNI finns i dokumentet *MIS 2007:2 SNI 2007 Standard för svensk näringsgrensindelning 2007* på SCB:s webbplats (www.scb.se).

In English

Summary

This report presents results based on questions about work environment included in the 2016–2017 Survey on Income and Living Conditions (ULF/SILC). Comparisons over time are also made, where possible. Questions address various aspects of the work environment, such as physical and psychosocial work environment, as well as work and leisure time. A summary of the survey results on gainfully employed persons aged 16 to 64 years is given below. This is followed by a summary on older gainfully employed persons aged 65 to 74 years.

Roughly one in two persons have a mentally demanding job

The survey results for questions about psychosocial work environment show that nearly one in two gainfully employed persons aged 16 to 64 years feels that their work is mentally demanding. At the same time, eight out of ten persons feel that they have good opportunities to learn new skills at work. With regard to the physical work environment, the survey results indicate that four out of ten persons feel that their work is physically demanding, while three out of ten persons feel that their work is much too sedentary. The survey results for questions about work and leisure time show that one out of four gainfully employed persons finds it difficult every week to combine work with family and leisure time, and nearly one in two persons are in contact with their place of employment every week during their leisure time.

Both positive and negative changes over time

A comparison with survey results from the 1980s shows both positive and negative changes. For example, the share of those who feel they have good opportunities to learn new skills at work has increased over time. The share of those who lack influence over how their working hours are scheduled is also smaller than in the 1980s. At the same time, the share of those who feel their job is mentally demanding has increased among women, and the share of those who feel their job is monotonous has increased slightly among men.

Physically demanding work more common among men

The work environment looks different, in part, for women and for men. For example, mentally demanding work is more common among women, while physically demanding work is more common among men. Women find it difficult to forget about work when they are free to a greater extent than men, and men are in contact with their place of employment during their leisure time to a greater extent than women.

Young people more often learn new skills at work

There are also differences between young and old persons. Young persons, to a higher degree, feel that their work is monotonous, but the share of those who feel they have good opportunities to learn new skills at work is also larger among young persons than among old persons. It is also more common for young persons to have physically demanding work or to do heavy lifting at work.

Foreign born persons more often have monotonous work

One apparent difference between persons born in Sweden and foreign born persons concerns influence at work. Foreign born persons, to a greater extent

than persons born in Sweden, have a job where they lack influence on how their work is planned, their pace of work and how their working hours are scheduled. It is also more common for foreign born persons to have a job that they feel is monotonous.

Persons with different levels of education have different work environments

The work environment also looks different for persons with different levels of educational attainment. A lack of influence at work and feeling that work is monotonous is more common among those with compulsory education than among others. On the other hand, it is more common for persons with post-secondary education to have mentally demanding work, to work under pressure and to find it difficult to combine work and leisure time. Persons with post-secondary education also, to a higher degree than others, feel that they have good opportunities to learn new skills at work.

Self-employed persons are in contact with work in their leisure time

Self-employed persons are, on the whole, more content with their work than employees. At the same time, self-employed persons, to a higher degree than employees, find it difficult to combine work with family and leisure time, and find it difficult to forget about work during their leisure time. It is also more common for self-employed persons to be in contact with work in their leisure time.

Fixed-term contract employees more often lack influence

The most apparent difference between permanent employees and fixed-term contract employees is that fixed-term contract employees lack influence at work to a greater extent than permanent employees. Fixed-term contract employees also more often have a job that they feel is monotonous.

Different work environments among different occupational groups

The survey results also show that there are differences among occupational groups. It is more common for persons who have managerial occupations and in occupations that require higher education qualifications than in other occupations to work under pressure and to feel there are good opportunities to learn new skills at work. Persons who have managerial occupations also belong to the occupational group in which people most often find it difficult to manage a work-life balance in general. A lack of influence at work and feeling that work is monotonous is more common among persons with occupations in mechanical manufacturing and transport, and occupations that require a shorter introduction.

Work environment looks different in different industries

There are also differences between persons who work in different industries. Mentally demanding work is more common, for example, in human health and social work activities and education, than in other industries. It is more common to feel that work is monotonous and a lack of influence at work in the transport industry and in the hotel and restaurant industry. Physically demanding work is more common in industries such as hotel and restaurant, agriculture, forestry, fishery and construction than in other industries.

Older persons more content at work

This report also includes results of questions answered by older gainfully employed persons aged 65 to 74 years about their work environment. A comparison with gainfully employed persons aged 16 to 64 years shows that a larger share of older persons are content with their job and a smaller share has physically or mentally demanding work. The share of persons who find it difficult to forget work in their leisure time is also smaller among older persons.

SCB beskriver Sverige

Statistikmyndigheten SCB förser samhället med statistik för beslutsfattande, debatt och forskning. Vi gör det på uppdrag av regeringen, myndigheter, forskare och näringsliv. Vår statistik bidrar till en faktabaserad samhällsdebatt och väl underbyggda beslut.